

PALJAINA LÄHETETYT. MALMIN SEURAKUNNAN PROJEKTIPAPPITYÖN 2018-2020 ARVIOINTI

Prologi

Olen jalkautunut projektipappina Siltamäen kaduilla viikon ajan. Tänään päädyin ostoskeskuksessa Pub Olohuoneeseen, missä sain kutsun jatkamaan juttelua legendaarisen ravintola Rubiinin terassille. Suomi voitti tänään jääkiekon maailmanmestaruuden ja tunnelma on katossa!

Puhumme perhesuhteista, elämänkaaresta ja vastuusta läheisistä ihmisistä. Jotkut kokemukset ovat olleet rankkoja. Voin vain kuunnella ja olla läsnä. Terassi on täynnä miehiä ja naisia, joilla kaikilla on edessään kaljatuoppi, siideri tai lonkero. Minulla kuluu näissä hetkissä paljon kokista ja teetä.

Papin läsnäolosta ollaan pääosin ilahuneita ja jopa innostuneita. Mieleenpainuvin ensireaktio kuuluu: ”pappi, perkele.” Muistellen emerituspiispa Eero Huovisen vastaavaa tarinaa arvelen, että tämä juttu voi toimia.

Jatkamme keskustelua. Minulle sanotaan, ettei Jumalaa voi olla olemassa. Kohta näyttää siltä, ettei asia ole kuitenkaan aivan selvä. Pääsemme jatkamaan samaisen herrasmiehen kanssa tästä temasta vasta parin kuukauden päästä, mutta pääsemme kuitenkin.

Joku kysyy, mihin minä sitten oikein uskon. Vastaan, että kolmiyhteiseen Jumalaan: Isään, Poikaan ja Pyhään Henkeen. Minut pysäytetään: ”Hei hei, ei nyt olla noin vakavia ja synkkiä!”

”Mutta pappi, lähdetkö meidän kanssa Mantan patsaalle Leijonien MM-mitalijuhliin?”

Sisällysluettelo

PALJAINA LÄHETETYT. MALMIN SEURAKUNNAN PROJEKTIPAPPITYÖN 2018-2020	
ARVIOINTI.....	1
Prologi.....	1
1. Johdanto	3
2. Arvioinnin kohde, toteutustapa ja valinnat.....	4
3. Toimintaympäristön kuvaus	6
4. Talenttien voimaa – projektipapeille annettu tehtävä	8
4.1 Rekrytoinnit, tavoitteiden asettaminen ja seuranta	8
4.2 Työn suunnittelusta ja dokumentoinnista.....	9
4.3 Tavoitteiden arviointia	10
5. Kun yhteisöstä tulee koti – kokemukset projektipappityöstä.....	13
5.1 Mitä kohtaamistyö oli käytännössä?	13
5.2 Miten papit otettiin alueillaan vastaan?	15
5.3 Projektipappien kokemuksia työstään	17
5.4 Case opiskelijat: epäonnistuminen vai mahdollisuus?	19
5.5 Työyhteisö projektipapin virkapaikkana	20
5.6 Näkemykset keskeisistä tuloksista	22
5.7 Ehdotuksia tulevaisuutta varten	24
6. Johtopäätökset	26
6.1 Projektin myönteiset vaikutukset	26
6.2 Projektin haasteet	27
6.3 Toimenpide-ehdotukset.....	28
7. Lopuksi.....	30
7.1 Tulosten käytettävyydestä.....	30
7.2 Rohkeasti yhdessä.....	30
LÄHTEET	32

1. Johdanto

Tämä on Malmin seurakunnan projektipappitoiminnan arviointiraportti. Raportissa kuvataan pääosin vuosina 2018-2020 toteutettua kokeilua, jossa yhteen Suomen suurimmista seurakunnista palkattiin pappeja tekemään asioita uudella otteella. Raportissa kuullaan näiden projektipappien itsensä ääntä, selvitetään heidän työnsä lähtökohtia, onnistumisia ja haasteita ja lopulta kysytään: mitä tästä kaikesta jäi käteen? Mitä kirkko voi oppia Malmin projektipappien kokemuksista? Mitä kannattaa säilyttää ja mitä ei?

Suomen evankelis-luterilainen kirkko elää suuren muutoksen aikaa. Vuonna 2020 valmistelussa olevan, vuoteen 2026 ulottuvan kokonaisstrategian mukaan kirkon olennaiset tunnusluvut kertovat tarpeesta strategiseen muutokseen: kasteiden ja vihkimisten määrät laskevat, tavoittava toiminta ei saavuta ihmisiä entiseen malliin, jäsenmäärä laskee, opillinen sitoutuminen ja uskontokasvatus heikkenevät ja sisäiset kiistat ovat voimistuneet (Ovet auki 2020). Tällä on taloudellisia vaikutuksia, mutta pitkään on myös kysytty: miksi kirkko on olemassa? Miten se toteuttaa olemustaan parhaiten tässä ajassa?

Kirkko on yhä monelle läheinen ja rakas. Sen rooli yhteiskunnalle ja yksilöille on tärkeä. Koronaviruspandemian alkaessa keväällä 2020 Helsingin seurakuntayhtymän ja Helsingin kaupungin yhteinen Helsinki-apu osoitti myös kirkon kyvyn muuttaa toimintaansa nopeasti.

Ajassa elävien seurakuntien muutostarpeiden keskellä syntyi myös ajatus Malmin seurakuntaan rekrytoitavista projektipapeista. Ideasta vastasi erityisesti Malmin seurakunnassa vuonna 2016 aloittanut kirkkoherra Heikki Arikka. Uudenlaisella työotteella toimivien pappien palkkaaminen oli osa suurempaa uudistusta, jonka yksityiskohtiin palataan luvussa 3 (Toimintaympäristön kuvaus).

Tämä arviointi keskittyy ensinnä viiteen Malmin seurakunnan pohjoisella, keskisellä ja eteläisellä alueella vuosina 2018-2020 toimineeseen pastoriin, jotka on nimenomaisesti kutsuttu projektipapin tehtävään. Aluksi pappeja palkattiin neljä, mutta keskisen alueen henkilöstövaihdoksen myötä yksi pappi vaihtui. Tehtävää hoitamaan tullut pappi on koonnut tämän arviointiraportin. Lisäksi arviointi tarkastelee vuonna 2018 alkanutta hautausmaapapin toimintaa erityisesti Malmin hautausmaalla.

2. Arvioinnin kohde, toteutustapa ja valinnat

Projektipappi tarkoittaa tässä seurakunnan viranhoitoon palkattua pastoria, jonka työnkuvasta on tarkoituksella karsittu totuttuja tehtäviä, jotta työaikaa jää ihmisten kohtaamiseen, läsnäoloon ja uuden luomiseen – mahdollisimman paljon kirkon omien toimitilojen ja tapahtumien ulkopuolella. Arvioinnissa tarkastellaan myös projektimaista *hautausmaapapin* toimintaa. Käsitteelle on vakiintunut itsenäinen merkitysensä erotuksensa projektipapin käsitteestä. Molemmat toimintamuodot toteutettiin projektimaisesti.

Arvioinnissa tarkastellaan erityisesti kesästä 2018 kesään 2020 ulottuvaa kahden vuoden jaksoa Malmin seurakunnan pohjoisella, keskisellä ja eteläisellä alueella sekä Malmin hautausmaalla, joka on Helsingin evankelis-luterilaisten seurakuntien yhteinen hautausmaa. Arvioinnissa huomioidaan myös jo aiemmin aloitettu jalkautuva toiminta. Malmin aseman ostoskeskustöyön nyky muodossaan aloitti tehtävään nimetty osataripappi, jonka toimintaa kuvataan tarkemmin seuraavassa luvussa. Heinä-elokuussa 2017 toteutui kahden jalkautuvan papin kokeilu Malmin alueella. Vastaavasti kesällä 2018 toteutui kahden hautausmaapapin kokeilu Malmin hautausmaalla.

Syyskuussa 2018 palkattiin neljä projektipappia Malmin seurakuntaan siten, että projekti määriteltiin päätymään 30.9.2020. Yksi palkattiin pohjoiselle alueelle, kaksi keskiselle ja yksi eteläiselle alueelle. Keväällä 2019 Malmin seurakunnan keskisellä alueella tapahtui yksi henkilövaihdos, ja toukokuusta 2019 syyskuuhun 2020 keskisen alueen toisena projektipappina toimi tämän arvioinnin toteuttaja. Yksi päätoiminen hautausmaapappi toimi erityisesti Malmin hautausmaalla helmikuun alusta syyskuun loppuun 2019. Hän kehitti ja koordinoi hautausmaapappitoimintaa myös muilla seurakuntayhtymän hautausmailla.

Tietoa on kerätty kolmesta näkökulmasta:

- 1) palveluiden käyttäjien (seurakuntalaiset, työalueiden asukkaat, työntekijät, vierailijat, kävijät ja yhteistyötahot)
- 2) projekti- ja hautausmaapappien itsensä
- 3) toiminnan organisoinnin ja johtamisen

Arviointia varten on haastateltu projekti- tai hautausmaapapin työtä tehneitä pastoreita, heidän lähiesimiehiään sekä muutamaa muuta henkilöä Malmin seurakunnassa ja Malmin hautausmaalla. Käytössä on ollut työraportteja ja tarkempaa päiväkirjamaista aineistoa. Lisäksi arvioinnissa hyödynnetään media- ja kirjajulkaisuja, kirkon raportteja ja mietintöjä sekä kirjoittajan oman työn arjessa ja keskusteluissa esille tulleita havaintoja. Arviointi ei ole tieteellinen julkaisu, mutta siinä hyödynnetään etnografista ja toimintatutkimuksellista otetta ja työelämän kehittämisen menetelmiä.

Projektipappien työn ymmärtämistä on auttanut Laura Arikan ja Stiven Naatuksen teos *Talentin voima – kirkon toiminnan uudet mahdollisuudet* (Arikka & Naatus 2019). Teos antaa kattavan kokonaiskuvan kirkon muuttuneesta toimintaympäristöstä ja uudelleen työtöteen mahdollisuuksista tässä ajassa. Kirjan ydinviestinä on Paavalin kirjeen sanoin ”koetella kaikkea ja pitää se mikä on hyvää” (1. Tess. 5:21). Tarkemmin viesti kiteytyy viiteen ohjaavaan ajatukseen: 1) kirkon tulee suuntautua ulospäin, 2) työn pitää lähteä ihmisten aidoista tarpeista, 3) kirkon tulee näkyä ja kuulua, 4) kirkon on oltava kutsuva eikä torjuva ja 5) kirkon identiteetti tulee löytää uudelleen ihmisten kohtaamisten kautta. Tämän arvioinnin löytöjä peilataan loppussa myös näihin ohjaaviin ajatuksiin.

Toiminnan julkisuuden ja anonymiteetin tasapaino on aiheuttanut pohdintaa. Papin työ itsessään sisältää paljon salassa pidettävää, eikä asiakaskohtaamisten sisältöä voi usein kertoa. Toisaalta papit ovat julkisen viran haltijoita ja yksilöinä he voivat olla hyvinkin tunnettuja julkisuudesta.

Arvioinnissa on päädytty siihen, että pappien nimiä ei yksilöidä tekstissä seurakunnan johtoa lukuun ottamatta. Malmin projekti- ja hautausmaapapit on tuotu näkyvästi esiin mediassa, joten ainakin nopealla verkkohauulla on jokaisen helppo saada lisää tietoa niin halutessaan.

Kirjoittajan oma positio on syytä tuoda esiin. Raportin koostaja toimi itse Siltamäen ja Suutarilan alueen projektipappina toukokuusta 2019 syyskuuhun 2020. Näkökulma on siis kokemusasiantuntijan ja asiaa sisäpuolelta katsovan ihmisen. Olen reflektoinut omia havaintojani ja ajatuksiani työni varrella ja näitä tuon esiin avoimemmin, muiden yksityisyyttä kunnioittaen.

Haastattelut toteutettiin etäyhteyksin Microsoft Teamsilla, kännykällä tallentaen, muistikirjaan merkiten tai sähköpostitse. Haastatelluille kerrottiin arvioinnin tavoitteista ja heille ilmoitettiin, että tallenne on käytössä vain arviointia varten ja se tuhotaan arvioinnin valmistuttua.

3. Toimintaympäristön kuvaus

Koillis-Helsingissä sijaitseva Malmin seurakunta on Suomen kolmanneksi suurin evankelis-luterilainen seurakunta ja Helsingin seurakuntayhtymän suurin seurakunta. Seurakunnan alueella asuu yli 110 000 kaupunkilaista ja siihen kuuluu noin 52 000 jäsentä. Seurakunnassa on tätä kirjoitettaessa loppukesällä 2020 noin 100 työntekijää.

Malmin seurakunta on perustettu vuonna 1953. Seurakunnan nykyinen alue vakiintui vuoden 1961 seurakuntajaossa. Alueeseen kuuluvat Malmin lisäksi Jakomäen, Pihlajamäen, Pihlajiston, Puistolan, Pukinmäen, Siltamäen, Suutarilan, Töyrynummen, Tapanilan, Tapulikaupungin, Viikinmäen ja Viikin kaupunginosat. Alueet eroavat toisistaan sosioekonomisesti, ja yhtenä yhdistävänä piirteenä on kylämäisyys. Malmin seurakunta koostuu monista pienyhteisöistä, joiden asukkailla on vahva paikallisyhteisön identiteetti.

Keväällä 2017 aloitetun organisaatiouudistuksen myötä seurakunta siirtyi aiemmasta piiriorganisaatiosta kolmijakoiseen aluemalliin. Uudet johtavat aluepastorit ja työalojen lähiesimiehet aloittivat elokuussa 2017. Heidän viisivuotinen toimikautensa on määräaikainen ja päättyy 31.7.2022.

Seurakunnassa on kolme aluetta: pohjoinen, keskinen ja eteläinen. Pohjoiseen alueeseen kuuluvat Puistola, Jakomäki ja Tapulikaupunki, keskiseen alueeseen Malmi, Pukinmäki, Siltämäki ja Tapanila, sekä eteläiseen alueeseen Pihlajämäki ja Viikki. Aluejako ei kaikilta osin vastaa Helsingin kaupunginosajakoa, sillä esimerkiksi Siltämäki kattaa tässä myös Suutarilan ja osin Töyrynummen kaupunginosat. Osin alueiden rajat ovat siis tulkinnanvaraisia, ja toiminnallisesti rajoja ylitetään käytännössä koko ajan – onhan seurakunnan luonne yhdistää ihmisiä eikä erottaa.

Seurakuntaa on johtanut neljä kirkkoherraa. Edellinen kirkkoherra Pertti Simola oli virassaan 26 vuotta jäädessä eläkkeelle syksyllä 2016. Hänen viranhoitokaudellaan suuria muutoksia olivat tietotekniikan ja väestörekisteriasioiden kehitys, vahvan piiriorganisaation ja lähiesimiesmallin luominen vuonna 1991 sekä kasvanut taloudellisten säästöjen tarve.

Kirkkoherra Heikki Arikan aloittaessa tehtävässään loppuvuodesta 2016 oli jo tiedossa, että suuria toiminnallisia muutoksia tarvitaan. Seurakuntapiirien vähentämisestä ja tilojen supistamistarpeesta keskusteltiin. Seurakunnan työntekijöiden toiminta laajemmin ihmisten kesellä nousi jo alussa tavoitteena esiin (ks. esim. haastattelu Lähtieto-lehdessä 12.10.2016).

Organisaatiouudistuksen yhteydessä tehtiin luopumispäätös neljästä alueen seurakuntakodista Pihlajistossa, Pukinmäessä, Siltamäessä ja Tapulikaupungista sekä nuorten käytössä olleesta Malmin seurakuntatalosta. Yhteisen kirkkovaltuuston ohjeiden mukaisesti Malmin seurakunta teki päätökset osana toimintakulttuurin muutosta ja tiukkenevaa taloustilannetta. Tiloista luopuminen oli tarkoitus toteuttaa vuoden 2017 aikana, mutta aikataulu on sittemmin muuttunut. Tätä kirjoitettaessa Helsingin seurakunnissa varaudutaan kiinteistöomaisuuteen liittyvien haasteiden jatkumiseen.

Projektipapit eivät aloittaneet jalkautumistaan tyhjiössä. Raportissa tuodaan esiin erilaisia kokeiluja, joista on syytä nostaa esiin syksyllä 2017 alkanut ostaripapin työ. Seurakunnassa pidempään toiminut pappi teki aloitteen ostaripappeudesta, joka sisältäisi kohtaamis- ja verkostoitumistyötä. Työ alkoi Malmin aseman ostoskeskuksen ympäristössä ja siirtyi pian myös päivystykseksi Diakonissalaitoksen ylläpitämällä päihteidenkäyttäjien drop in –pisteellä. Tapahtumien järjestämisestä, verkostoitumisesta ja yhteisömusiikista Malmin alueella saatiin paljon hyviä kokemuksia, joiden avulla työtä voitiin edelleen kehittää myöhemmin

syksyllä 2018 aloittaneen projektipapin kanssa. Yhteisöllistä musiikkityötä on edistänyt erityisesti vuonna 2017 perustettu Malmin enkelit –kuoro ja sitä säestävä bändi.

Malmin hautausmaa on toimitusmäärältään Suomen suurin hautausmaa. Se kuuluu hallinnollisesti Helsingin seurakuntayhtymään. Hautausmaalla on vuonna 1923 valmistunut siunauskappeli ja sen yhteydessä vuonna 1966 rakennettu krematorio, joka uusittiin vuonna 2007. Hautausmaalla on sankarihauta-alue, vuoden 1918 sisällissodassa kuolleiden punaisten muistomerkki, diakonisojen ja Pelastusarmeijan yhteishautoja ja monien julkisuuden henkilöiden hautoja.

Hautausmaatyötä toteutettiin myös muilla Helsingin seurakuntien hautausmailla: Honkanummen, Hietanien ja Östersundomin hautausmaalla sekä Maunulan uurnalehdossa. Yhteistyötä ja kokemusten vaihtoa oli myös muualla Suomessa sijaitsevien hautausmaiden henkilöstön kanssa.

4. Talenttien voimaa – projektipapeille annettu tehtävä

4.1 Rekrytoinnit, tavoitteiden asettaminen ja seuranta

Verkkopalvelu Oikotiellä julkaistiin neljän projektipastorin työpaikkailmoitus 9.5.2018. Määräaikainen tehtävä oli ajalle 1.9.2018-30.9.2020. Ilmoituksen mukaan ”tehtävät ovat uusia ja vailla vakiintuneita työnkuvia. Haemme rohkeita, ihmisystävällisiä, omatoimisia ja toimeen tarttuvia pastoreita tekemään uudella työllä kohtaamistyötä.”

Etsityllä pastorilla/teologilla toivottiin olevan:

- ennakkoluulottomuutta ja rohkeutta
- uteliaisuutta ja loputonta kiinnostusta ihmisistä
- vahva teologinen identiteetti ja ihmisrakkaus
- vahva stressinsietokyky
- hyvä organisointitaito
- kyky verkostoitua ja tulla kaikkien kanssa toimeen
- epävarmuuden ja keskeneräisyyden sietokyky
- omatoiminen ja aktiivinen työote mutta joukkuepelaajana
- valmius sitoutua koko projektin ajaksi

Työn oli tarkoitus muodostua alussa ”kohtaamisista ja kulkemisesta kaduilla, puistoissa, ostareilla – kaikilla siellä missä ihmiset ovat. Toimia sielunhoitajana, rinnalla kulkijana, tutustuen alueen ihmisiin.” Seuraavassa vaiheessa toivomuksena oli, että pastorin omalle alueelle syntyisi uudenlaisia alueen asukkaiden näköisiä yhteisöjä.

Jokaisen työnkuva tultiin sopimaan kirjallisesti erikseen. Painopisteen määriteltiin olevan aluetyössä ja ihmisten kohtaamisessa, ja erityispainotuksina arvostettiin sosiaalisen median monipuolista osaamista sekä kielitaitoa (erityisesti englantia). Esikuvia haettiin myös maailmalta, sillä ilmoituksessa todettiin: ”Tule meille isä Camilloksi tai Geraldine Grangeriksi!” Italialaisen kirkkoherra Isä Camillon hahmo on monille tuttu 1950–1970-luvuilla suosiota saaneista kirjoista ja elokuvista. Geraldine Granger taas oli brittiläisen 1990–2000-lukujen The Vicar of Dibley –televisiosarjan kirkkoherra, joka uutena tulokkaana herätti pikkukylässä hämmennystä mutta auttoi lopulta kylää kehittymään.

Projektipapeiksi valittiin neljä henkilöä. Pohjoiselle alueelle valittiin aiemmin Itä-Suomessa 10 vuoden ajan seurakuntatyötä tehnyt pappi. Keskeiselle alueen kahdesta papista toinen oli toiminut Päijät-Hämeessä koulu- ja nuorisopastorina ja toinen oli suorittanut teologin maisterin tutkinnon pitkän ja näkyvän yhteiskunnallisen uran jälkeen. Eteläiselle alueelle valittu oli toiminut pastorina ja myös vt. kappalaisena pääkaupunkiseudulla. Myöhemmin 2019 keskeiselle alueelle valittu pastori tuli korkeakoulumaailmasta. Kahdella pastoreista oli myös yrittäjätaustaa.

Hautausmaapapin rekrytointi kesällä 2018 tapahtui varsin suoraviivaisesti. Tehtävään valittiin monipuolisesti erilaisissa tehtävissä toiminut pappi, jolla oli vahvaa yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja kulttuuritoiminnan osaamista. Hautausmaapapiksi kahdeksi kuukaudeksi palkatun pastorin lisäksi toinen Malmin seurakunnan pitkäaikainen pastori kohtasi kesällä kuukauden ajan ihmisiä hautausmaalla. Hautausmaapapin

työssä päätavoite oli ihmisten kohtaaminen ja heidän vierellään kulkeminen, mutta myös erilaiset tavat elävöittää hautausmaata olivat tervetulleita. Seurakunnan muilla alueilla ja hautausmaalla perusajatus oli siis sama: ensisijaisesti kohtaaminen mutta myös sen selvittäminen, mitä kohtaamisesta voi seurata.

4.2 Työn suunnittelusta ja dokumentoinnista

Projektipapit oli palkattu tehtävänsä hoitamaan seurakuntapastorin virkaa. Seurakunta pyysi viranhoitoa varten virkamääräykset tuomiokapitulilta. Työtä ohjasivat yhtäältä suulliset esimiesten kanssa käydyt keskustelut, säännölliset tavoite- ja arviointikeskustelut ja tehtävänkuvaukset. Toisaalta työhön vaikuttivat Malmin seurakunnan strategiatyö ja toimintasuunnitelmat, Helsingin seurakuntien linjaukset ja kokonaiskirjon ohjeistukset.

Näiden lisäksi papit huomioivat erilaisten sidosryhmiensä arvot, normit ja käytännöt. Helsingin kaupungin visiotyö ja aluesuunnittelu vaikuttivat työn arkeen, samoin kuin eri toimialojen (kasvatus ja koulutus, kirjastot, nuorisotoimi, sosiaali- ja terveystoimi, yhdyskuntatyö, yritys- ja alueluotsit jne.) omat käytännöt. Järjestöjen ja yhdistysten kanssa noudatettiin näiden periaatteita, samoin yritys yhteistyössä. Hautausmaapapin tehtävässä tuli ottaa huomioon esimerkiksi tietokirjan kustantamisen keinot ja kulttuuritapahtuman suunnitteluperiaatteet.

Käytin itse tietoisesti kansainvälisiä yhteisötyön menetelmiä jalkautuessani alueelleni Siltamäkeen. Vuosina 2005-2018 olin soveltanut opetus-, aluekehitys- ja hanketyössäni Diakonia-ammattikorkeakoulussa oppimaani CABLE-lähestymistapaa (Community Action Based Learning for Empowerment, ks. Porkka & Pentikäinen 2013). CABLEn perustana Suomessa on 1980-luvun lopulla Järvenpään Diakoniaopistossa aloitettu diakoniakoulutus. Yhteiskunnan tulevaisuutta luodanneen skenaariotyön tuloksena osallistava yhteisötyö otettiin keskeiseksi sisällöksi opetussuunnitelmaan, mikä oli tuolloin suomalaisessa koulutusjärjestelmässä uutta. Kansainvälisiä vaikutteita haettiin erityisesti Manchesterista ja Rotterdamista, ja valottumismenetelmänä tunnettu lähestymistapa (Exposure) otettiin keskeiseksi yhteisötyön menetelmäksi tuleville diakonisen sosiaalityön ammattilaisille. Menetelmää on myöhemmin käytetty eri seurakunnissa.

Exposure-prosesseja toteutettiin Diakonia-ammattikorkeakoulun Järvenpään ja Helsingin kampuksilla. Työotetta sovellettiin myös kansainvälisessä hanketyössä Etelä-Aasiassa ja eurooppalaisen diakonian yhteistyöverkostoissa. Prosessiin kuuluu oman biografian kirjoittaminen eli sen tiedostaminen, mistä kulttuurisesta, uskonnollisesta ja sosiaalisesta kontekstista tulee. Seuraavaksi jalkaudutaan kohdealueelle mahdollisimman avoimin mielin, vain havainnoiden ja aistien kaikkea ympärillään. Tämän jälkeen siirrytään reflektomaan omia asenteita alueeseen liittyen. Vasta tämän jälkeen työntekijä on valmis ymmärtämään yhteisön hienovaraisia lainalaisuuksia ja kehittämään yhteisöä. CABLE-lähestymistapa on Diakin Järvenpään kampuksen jälkeen otettu käyttöön esimerkiksi Helsingin Diakonissalaitoksen koulutustarjonnassa ja se on vakiintunut Suomessa osallistavana ja voimaannuttavana työotteena muiden alue- ja yhdyskuntatyön perinteiden oheen.

Koin itse CABLE-lähestymistavan toimivaksi projektipapin työtä aloittaessani. Kävelin ja pyöräilin paljon alueella pyrkiä asettumaan siellä asuvien ja työskentelevien elämäntilanteeseen. Hakeuduin haastattelemaan yhteisön avainhenkilöitä, jotka pystyivät syventämään kokonaisymmärrystäni alueen historiasta, nykypäivästä ja tulevaisuudesta. Vertasin keskenään ristiriitaisia näkemyksiä ja pohdin, mistä jännitteiset signaalit

johtuvat, mitä tarpeita ja tavoitteita itse kullakin on, ja miten näistä tavoitteista voisi kehittää jotain uutta ja koko yhteisöä parhaiten palvelevaa. Kirjoitin havaintojani paljon muistiin. Reflektoin myös omia asenteitani.

Loppuvuodesta 2019 ohjasin projektipappina teologian opiskelijan lyhyen työharjoittelun. Hän halusi tutustua projektipappien työnkuvaan tulevaa pappisuraansa ajatellen. Katsoin hyväksi soveltaa myös tässä ohjausprosessissa CABLE-työtettä, joka toivottavasti antoi käsitteellisiä välineitä ottaa haltuun joskus rannatomalta vaikuttavaa työtä.

Jalkautumistyön dokumentointiin projektipapit suhtautuivat eri tavoin. Yksi piti päiväkirjaa, toinen reflektoi havaintojaan etnografisesti, kolmas ei kokenut tarvetta säännölliseen dokumentointiin. Sosiaalista mediaa käytettiin paljon, työn tuloksia väliraportoitiin säännöllisesti omalle esimiehelle ja päättyneistä työkausista kirjoitettiin loppuraportit. Seurakunnan viestintä teki mediaseurantaa myös projektipappien työstä.

4.3 Tavoitteiden arviointia

Kaikki haastatellut toivat esiin, että projektipappialoite tuli kirkkoherralta. Esimiehet tunnistivat, että helmikuussa 2018 julkaistu kirkon missiologinen raportti (Kaikkialta kaikkialle – kirkon missio nyt 2018) oli osaltaan ohjannut valintoja ja sitä oli käsitelty johtoryhmässä. Raportin mukaan kuva kirkosta muodostuu tässä ajassa kahdella tavalla: mediassa ja kahdenkeskisissä kohtaamisissa. Projektipappien ja seurakunnan viestintään tehdyt uudet rekrytoinnit voidaan nähdä vastaamisena näihin tarpeisiin. Rekrytoinnit suunniteltiin yhteisesti johtoryhmässä ja toteutettiin seurakunnan ja hiippakunnan normaalien käytäntöjen mukaisesti. Samalla rekrytoitiin myös viisi suntiota ja yksi kanttori.

Kirkkoherran oma kokemus jalkautumisesta seurakunnan alueelle tunnistettiin haastatteluissa merkittävänä ohjaavana tekijänä. Asiasta oli uutisoitu myös mediassa. Seurakunnan alueella tapahtunutta tragediaa oli kokoontunut käsittelemään ja suremaan joukko ihmisiä. Kirkkoherra halusi jalkautua itse paikalle havaiten, ettei paikalla ollut tuolloin pappia, vaikka sielunhoidollisen tuen ammattilaisena papin läsnäolo olisi varmasti perusteltua. Tästä omasta jalkautumisesta ja ihmisten tarinoiden kuulemisesta syntyi mediatietojen (Helsingin seurakunnat 2018) mukaan vahva näky siitä, että ”kirkon on tärkeää olla juuri siellä, ihmisten keskellä. Ihmiset haluavat tulla nähdyksi ja kuulluksi omissa arjessaan.”

Kaikkia projektipapin tehtäviä yhdisti jalkautuvan kohtaamisen päätavoite: ”Olla läsnä, tulla alueen ihmisille tutuiksi, olla seurakunnan kasvoina ja laajalti eri foorumeilla ja areenoilla, kerätä kokemusperäistä tietoa siitä, mitä ihmiset seurakunnalta kaipaavat ja odottavat ja ideoida, miten seurakunta voi näihin toiveisiin vastata kenties uudella tavalla.” Tämä yleistavoite tunnistettiin samanlaisena haastatteluissa. Hautausmaapapin työ miellettiin yleensä muista erilliseksi. Malmin seurakunnan pohjoisella, keskisellä ja eteläisellä alueella sekä hautausmaatyössä uudet papit olivat tietoisia toistensa hieman eri tavoin kohdennetuista tavoitteista.

Malmin seurakunnan alueella selkeimmäksi kohderyhmäksi koettiin ”Malmin aseman seudun joskus karheat miehet.” Tämä havainto tuli sekä esimies- että projektipappihaastatteluista. Keskisellä alueella miehiä kohtaamassa toimi pappi, jolla oli pitkä ura valtakunnallisessa ja kunnallisessa politiikassa sekä viestintätehtävissä. Hän vaikutti myös miesten kokonaisvaltaista hyvinvointia edistävän Miessakit ry:n hallituksen puheenjohtajana. Jo alussa syntynyt ”Teboilin miehet” –profiili tuli säilymään eräänlaisena henkilöbrändinä.

Tehtävänkuvan avoimuus innosti uusia projektipappeja. Pidempään seurakuntapapin työtä tehneille se tarjosi vaihtelua ja uudenlaista työtettä. Koettiin, että nyt tarjoutunut tehtävä on vahvasti juuri oma paikka, jossa saa kokeilla uutta ja valjastaa koko osaamisensa ja persoonansa käyttöön.

Koin itsekkin samoin nähdessäni vuonna 2018 alkuperäisen rekrytointi-ilmoituksen, joka innosti laajaa hakijakuntaa. Keväällä 2019 avautuneen projektipapin sijaisuuden yhteydessä sama innostus oli tallella. Liittyesäni seurakunnan työntekijöihin keväällä 2019 kokemukseni oli, että projektipappuus on yhä jotain uutta ja inspiroivaa. Projektipapit kokoontuivat säännöllisesti lounaalle keskustelemaan kokemuksistaan. Pehdytyskeskustelussa sain tutustuttavaksi Talentin voima –kirjan (Arikka & Naatus 2019), jossa kuvataan monipuolisesti ja tapausesimerkein kirkon tulevaisuuden toiminnan mahdollisuuksia muuttuneessa ajassa. Kirja tarjosi ajatuksen eväitä ja ideoita, joiden soveltamista oli mahdollista testata Malmilla.

Seurakunnan eri alueilla toimiville projektipapeille annettiin erilaisia osatavoitteita. Esimerkiksi Jakomäkeen etsittiin ”elämää pelkäämätöntä ja karheutta sietävää” pappia. Toisaalta tällaista profiilia ei pidetty tarpeellisenä alueeseen kuuluvassa Puistolassa, jossa kirkkoon kuulumisprosentti on korkeampi ja sosioekonominen tilanne erilainen.

Yhden projektipapin kuvauksen mukaan Viikissä toivottiin jumalanpalvelusyhteisön rakentamista, Siltamäessä nuorten aikuisten ja perheiden tavoittamista ja Malmilla miesten kohtaamista. Työn aloitusvaiheessa käytiin neuvotteluja parhaiten kullekin alueelle sopivasta henkilöstä ja hänen profiilistaan. Eri alueiden tavoitteissa on ollut myös liikkumavaraa ja vaihtelua. Eteläisellä alueella kaavailtiin englanninkielistä toimintaa Helsingin yliopiston kampuksen korkeakouluysteistyön vuoksi, mutta tämä jäi käytännössä vähäiseksi. Keskisellä alueella englanninkielisyyttä ei alussa korostettu, mutta projektin aikana panostettiin HOASin asuntolassa asuvien kansainvälisten opiskelijoiden toimintaan (ks. alaluku 5.4).

Malmin hautausmaalla aloitettiin hautausmaapappitoiminta pilottina kesällä 2018. Ajatusta olivat työraportissaan ehdottaneet kesällä 2017 ostoskeskuksiin jalkautuneet kaksi pastoria. Hautausmaalla ihmisiä kohtasi heinäkuun 2018 ajan seurakunnassa pitkään toiminut pappi, ja osin yhdessä hänen kanssaan toimi myös uudeksi hautausmaapapiksi valittu pastori kahden kuukauden ajan. Kesä oli hiostavan kuuma, kävelyä oli paljon ja työ oli tässä mielessä fyysistä.

Kaikkiaan projektin tavoitteet koettiin jälkikäteen pääosin hyviksi. Sekä esimiehet että projektipapit pitivät tavoitteita tärkeinä ja oikeina. Projektipapit kyselivät yhden esimiehen mukaan paljon sitä, onko heidän työnsä saattaa ihmiset osaksi jotakin. Oliko työ siis uudenlaista kokoavaa toimintaa vai ei?

Tavoitteiden ja käytännön todellisuuden välillä nähtiin jonkin verran eroa. Tavoitteissa nähtiin paikoin idealismia. Projektin alkaessa papit saivat paljon näkyvyyttä ja mediahuomiota. Esimerkiksi vuoden 2018 Papis-ton päivillä projektipappi sai kertoa työnkuvastaan lukuisille kiinnostuneille kollegoille.

Median käyttöön suhtauduttiin alussa eri tavoin. Mediassa jo aiemmin esillä olleet papit toivat näkyvyytensä myös seurakunnan käyttöön, mitä kuvaa seuraava lainaus: ”Omalta osaltani ainakin kerroin työnantajalle ja viestinnän suuntaan, että olen käytettävissä. Tämä naama on käytettävissä kaikkiin mahdollisiin julkisuustemppeihin. Ja sehän johti käytännössä ihan kunnianhimoisten videoiden tekemiseen.” Haastattelupyntöihin suostuttiin, videoita kuvattiin ja julkisuutta käytettiin tietoisesti hyväksi. Myös spontaania kiinnostusta tiedotusvälineistä nousi aiemmin tehtyjen juttujen myötä.

Toisaalta kaikki eivät halunneet olla julkisuudessa. Toinen pappi kuvaa tilannetta näin: ”Mähän en siis halunnut, että musta hirveesti tehdään yhtään mitään lehtijuttuja. Kun mä en ole sellainen esillä oleva, tai siis, enemmän sellainen taustapuurtajaihminen.”

Itselleni määriteltiin osana tehtävänkuvaava työ sosiaalisessa mediassa. Olin aloittanut vuotta aiemmin oman Youtube-kanavan ja kaikenlaiseen itsenäiseen some-työhön kannustettiin. Perustin projektipapin työtä varten uuden Youtube-kanavan, jonne loin sisältöä papin työn arjesta, mielipiteistä eri asioista ja kohtaamisista eri tapahtumissa. Kanavalla on ollut tätä kirjoitettaessa 982 katselukertaa. Selvästi suurimman katselumäärän saavutti video nimeltä ”Ed Sheeran tulee – mitä tekee kirkko?” Video edelsi megatähden esiintymistä Malmin lentokentällä kesällä 2019 ja kertoi seurakunnan katutempauksesta konserttipäivänä. Kanava ei ole noussut mainittavaan suosioon verrattuna Suomen suosituimpiin pappien ylläpitämiin Youtube-kanaviin, kuten nuorisopastori Jussi Kosken Pastorific-kanavaan.

5. Kun yhteisöstä tulee koti – kokemukset projektipappityöstä

5.1 Mitä kohtaamistyö oli käytännössä?

Projektipappien työnkuvaan on kuulunut laaja kirjo pienempiä ja suurempia tehtäviä. Vaikka perusidea oli kysyä ”Mitä kuuluu?” ja olla läsnä siellä missä ihmiset ovat, avoin toimenkuva ja laajemmin Helsingin seurakuntayhtymässä vaikuttanut Menkää ja tehkää –toimintaote rohkaisivat monenlaisiin toiminnallisiin kokeiluihin. Järjestettiin kuutamouintia uimahallissa, eläinten jouluhartauksia, joululaulukaraokea paikallisravintolassa, kuljettiin kahvirepun kanssa turuilla ja toreilla, kirjoitettiin hautausmaakokemuksista kirja ja toteutettiin Hautausmaa elää –tapahtumaviikko – vain muutamia mainitakseni.

Olen koonnut seuraavan listan niistä tehtävistä, joissa itse toimin toukokuusta 2019 tämän kirjoittamisaikaan elokuussa 2020. Listan tavoitteena on havainnollistaa lukijalle vain yhden projektipapin tehtävänkuvan monipuolisuutta.

<ul style="list-style-type: none">- koordinoanut megatähti Ed Sheeranin keikkavieraiden Älä pelkää –tatuointitempauksen viestinnän suunnittelupäällikön kanssa- koordinoanut nuorisotyöntekijän kanssa nuorten kesätyötorin, jossa työnantajat ja Malmin nuoret pääsevät kohtaamaan toisensa + tehnyt yrittäjille kunniakirjat- kartoittanut jalkautuen Malmin, Tapulin, Suutarilan ja Siltämäen yrittäjien tilannetta nuorisotyöntekijän ja Helsingin kaupungin yhdyskuntatyöntekijän kanssa- toteuttanut jalkautuen Joulu yhdessä –haastatteluja ja osallistunut palvelumuotoilutyöpajaan- osallistunut Tapulin ja Suutarilan nuorisoverkoston kokoukseen- tehnyt projektipapin työstä videoita Youtube-kanavalle, jossa tätä kirjoitettaessa 982 katselukertaa- haastatellut kanavalla uutta kaupunkiteologian professoria, Siltämäen ostoskeskuksen yrittäjiä ja Koillis-Helsingin taidehankkeen vetäjiä- järjestänyt intialaisen kastittoman järjestöjohtajan ja yrittäjän	<ul style="list-style-type: none">- järjestänyt alueen asukkaan kanssa hävikkiruokapilotin, jossa Waste & Feast –konseptilla tarjottiin hävikkiruokaa Siltamäessä- kutsunut alueella asuvia korkeakouluopiskelijoita mukaan yhteiseen toimintaan ja suunnitellut yhdessä heidän ja diakonia-työntekijän kanssa arjen hyvinvointia parantavia toimia- kohdannut ihmisiä pappina srk-kodin iltaruokailussa ja perheiden olohuoneessa- toteuttanut 12 seurakunnan jumalanpalvelusta, joista kaksi videokirkkoina- toteuttanut 28 kirkollista toimistusta- toiminut yksityisenä sielunhoitajana ja ripin antajana- päivystänyt kirkon Palvelevassa Puhelimessa- ollut korona-aikana seurakunnan keskusteluapupäivystäjänä- keräillyt ja kuljettanut kaupoista ruokaa kotiin osana ikäihmisten Helsinki-apua- ollut jonovalvojana Malmin Varrustamon akuuttikassijakelussa- pitänyt Siltämäen srk-kodilla avoimet ovet -tyyppisiä Pappi tavattavissa –tilaisuuksia	<ul style="list-style-type: none">- ollut kehittämisyhteistyössä nuorisotyöntekijöiden, kirjaston ja SPR:n aluejaoston kanssa- ollut suunnittelemassa ja toteuttamassa Siltämäen kaupunginosapäivää- osallistunut ikäihmisten toimintaan Korttelituvassa, Kotikulmilla-kerhossa, Koillis-Helsingin senioreissa ja Tapanilan senioriryhmässä; pitänyt näissä kutsutuna kolme alustusta- osallistunut seurakunnan määrättyihin työkokouksiin ja kehittämispäiviin- päivystänyt hautausmaapappina Malmin hautausmaalla ja videoinut kokemuksia tästä- kohdannut ihmisiä Siltämäen-Suutarilan alueen ravintoloissa, kaduilla, leikkipuistoissa ym. ja tilastoinut 166 yksilön kohtaamista vuonna 2019- ollut Malmin hautausmaalla Pyhäinpäivänä kohtaamassa ihmisiä- jalkautunut yhdessä toisen projektipapin kanssa ja toteuttanut Pyhäinpäivän tervehdyspauksen Tapulin ja Siltämäen kaduilla
---	--	--

<p>keskustelutilaisuuden sekä haastatellut häntä someen</p> <ul style="list-style-type: none"> - antanut lehtihaastatteluja (Kirkko & kaupunki, Lähtieto) - ollut rakentamassa seurakunnan jouluseimeä ja päivystänyt leikkipuiston joulutapahtumassa - toteuttanut palvelutalohartauksia ja syntymäpäiväkäyntejä - kirjoittanut kokonaiskirkon tassolla julkiseen blogiin (blogit.evl.fi) 	<ul style="list-style-type: none"> - osallistunut Helsingin jalkautuvien pappien Rakkauden ammatillaiset –ryhmään - ohjannut teologian opiskelijan harjoittelun, jossa hän perehtyi projektipapin toimenkuvaan - jalkautunut lapsityönohjaajan kanssa keräämään kehittämisehdotuksia 10 leikkipuistosta keskisellä alueella - osallistunut Pohjois-Helsingin yrittäjien aamukahveille ja kertonut seurakunnan toiminnasta 	<ul style="list-style-type: none"> - perustanut Facebookiin Siltamäki Spirit+ -ryhmän, jonka tarkoituksena oli voimaannuttaa alueen asukkaita koronaepidemian puhjettua; tätä kirjoitettaessa 78 jäsentä - suunnitellut laajempaa SiSu+ -hanketta, joka tukisi seurakunnan jalkautumistoimintaa - ollut Yhteisvastuun lipaskeräjäjänä - päivystänyt Papin pöydässä Malmin asemakahvilassa - toteuttanut tämän arviointiraportin
--	---	---

Lista ei kata kaikkea mutta kuvaa silti toiminnan kirjjon. Osa tehtävistä on kaikille tai useimmille pastoreille tyypillisiä tehtäviä. Moni toiminnoista on lähtenyt liikkeelle muiden projektipappien, seurakunnan muiden työntekijöiden tai johdon aloitteesta. Mukana on myös uusia ja itse luotuja prosesseja. Kaikissa korostuu eri tavoin tehty yhteistyö. Jokaisen projekti- tai hautausmaapapin profiili on luonnollisesti omanlaisensa.

Eteläisellä alueella työ oli paljon yksilöiden kohtaamista Viikin seudun ravintolaterasseilla, Vanhankaupunginkosken lounasravintolassa ja koskella kalastavien kanssa. Projektipappi oli yhteydessä Helsingin yliopiston oppilaitospappiin, jonka kanssa he ideoivat Viikin Yliopistolliseen Pieneläinsairaalaan papin päivystystoimintaa. Olisikin luontevaa, että lemmikkinsä viimeiselle matkalleen lähettävät ihmiset saisivat suruunsa tukea klinikan odotusaulassa. Tässä roolissa juuri paikallisseurakunnan pappi voisi olla sopiva.

Malmin Teboililla säännöllisesti kokoontuvien miesten ryhmä osoitettiin Malmin projektipapille valmiina kohderyhmänä. Hän linkittyi myös seurakunnassa jo aiemmin toimineen ostaripapin työhön, ja yhdessä he aloittivat säännölliset Papin pöytä –kohtaukset Malmin kauppakeskuksen yläkerran kahvilassa. Lisäksi projektipappi löysi toisesta kahvilasta vakiintuneesti kokoontuvan miesporukan ja ulkona aseman ympäristöstä puistoissa aikaa viettäviä miehiä ja naisia. Pukinmäen aluetta oli alussa suunniteltu mukaan hänen työhönsä, mutta kohtaukset siellä olivat satunnaisempia, joskin paikallisbaarissa hänet kyllä tunnettiin. Työ sisälsi myös paljon sidosryhmäyhteistyötä alueen yrittäjien, järjestöjen ja muiden palveluntarjoajien kanssa.

Pohjoisella alueella pappi teki paljon yhteistyötä Jakomäen kirjaston ja alueen moniammatillisen Jakis-tiimin kanssa. Kirjastossa järjestettiin kuolemaa käsittelevä ilta ja hiihtolomalla lumitähtiaskartelua. Yhdessä diakonin kanssa pidettiin Tapulin kirjastossa päivystyksiä. Lämminhenkistä ja kohtaavaa jalkautumista oli paljon Tapulin ja Jakomäen alueella.

Projektipapit hakeutuivat mielellään keskustelemaan ja työskentelemään yhdessä. Pyhäinpäivän 2018 alla pohjoisen ja keskisen alueen projektipapit innovoivat katutempauksen. He askartelivat kauniit pussit, joihin laitettiin enkelimakeinen, kynttilä ja seurakunnan tervehdys. Näitä seurakunnan tervehdyksiä jaettiin noin sata kappaletta Puistolän aseman ja Siltamäen ostoskeskuksen ympäristössä. Sama uusittiin pyhäinpäivän 2019, jolloin olin itse toteuttamassa samaa pohjoisen alueen papin kanssa. Kohtaukset kaduilla olivat no-

peita, seurakunnan tervehdys otettiin lämpimästi vastaan ja moni jäi myös juttelemaan elämästä ja kuolemasta. Pohjoisen alueen projektipappi aloitti myös kohtaamiset kahvirepun kanssa, ja toiminta yleistyi pian muutoinkin.

Malmin seurakunnassa toteutettiin vuonna 2019 suurehko palvelumuotoiluprojekti, jossa pyrittiin uudistamaan joulun ajan toimintaa. Jo kesän helteillä kerättiin jalkautuen laaja haastatteluaineisto ihmisten toiveista ja odotuksista seurakunnan joulun aikaa koskien. Näiden pohjalta toteutettiin yhteiskehittämisen menetelmiä käyttäen alueellisia Mitä kuuluu? -työpajoja ja toteutettiin osallistava Joulu 2019 yhdessä toimintakokonaisuus, joka jatkui alkuvuoteen 2020.

Jouluhaastatteluita kerättiin seurakunnan alueella kymmeniä ja alueen ihmisten kokemukset tuotiin yhteen. Toteutus oli projektipappitoiminnan kannalta kiinnostava siksi, että nämä kaksi osallistavan kehittämisen tapaa toteutuivat samaan aikaan ja toisiaan täydentäen. Alueen ihmisten kokemukset tulevat hyvin lähelle projektipappien työtä:

”Se, että työntekijä on ollut täällä ostarilla [Tapulissa], on ollut tärkeää, ettei ihminen jää yksin.”

”Ihmiset tarvitsevat kuulluksi tulemistä. Seurakunta voisi olla antamassa äänen äänettömille.”

”Onneks ei oo niin kankeaa kun aikaisemmin.”

Yhteisen joulun suunnittelu oli osa viestinnän suunnittelupäällikön (sittemmin viestintäjohtaja) ja seurakuntapastorin palvelumuotoiluvalmennuskoulutusta. Kiinnostavaa on, että projektipapit ja lähes kaikki muutkin seurakunnan työntekijät jalkautuivat kesällä 2019 samanaikaisesti ihmisten arkeen. Kerätty jouluhaastatteluaineisto täydentää merkittävästi projektipappien kokemuksia, ja molempiin tehtäviin liittyy rohkeutta mennä kaduilla ihmisten pariin. Näitä kokonaisuuksia kannattaa siksi tulevaisuudessa tarkastella rinnakkain.

Hautausmaapapin työ oli ihmisten päivittäistä kohtaamista ja päivystyspappitoiminnan koordinoimista Helsingin jokaiselle hautausmaalle. Malmilla päivystyksiä oli eniten eli joka arkipäivä. Varsinainen hautausmaapappi päivysti Malmilla keskimäärin kolmena päivänä viikossa ja kahtena päivänä muilla hautausmailla, jolloin Malmin seurakunnan muut papit sijaistivat häntä. Honkanummen, Maunulan, Hietaniemen ja Östersundomin hautausalueilla päivystyksen hoitivat yhdeksän muuta suomenkielistä ja yksi ruotsinkielinen seurakunta.

5.2 Miten papit otettiin alueillaan vastaan?

Yleisesti jalkautuvat papit otettiin vastaan myönteisesti niin seurakunnan alueilla kuin hautausmaalla. Kesän 2017 pilotissa kaksi jalkautuvaa pappia kohtasivat ihmisiä terasseilla, puistonpenkeillä, kallioilla ja ostoskeskuksissa. He itse tiivistivät saamansa vastaanoton näihin kommentteihin:

”Tosi kiva, että te papit ootte täällä meidän juoppojen keskellä.”

”Mua ihan huippaa päästä, ku oon jutellu niin paljon.”

Siltamäessä 2018-2019 työskennelleelle papille työn merkityksellisyyttä kuvaa tämä palaute:

”Sinulle on niin helppo puhua. Et tuomitse vaan tahdot minulle hyvää. Puhu minusta jotain hyvää Jumalalle kanssa.”

Toivotin itse alueen asukkaille turvallista juhannusta videotervehdyksellä Facebookin kaupunginosaryhmässä kesällä 2019. Tämä kommentti jäi erityisesti mieleen:

”Meillä on oma ostaripappi!”

Kommentin voi tulkita eri tavoin. Itse tulkitsin sen arvostuksen osoituksena siitä, että seurakunta muistaa myös iäkkäämpiä ja myyntivolyymiltaan hiljaisempia ja syrjäisempiä ostoskeskuksia modernimpien ja vilkkaiden läpikulkupaikkojen ohella.

Ostoskeskuksen toimintaa oli hyvin mahdollista kehittää. Aiemmin mainittu projektipappi ideoi Siltamäen uimahallin kanssa tunnelmauintitapahtuman joulukaudella 2018. Hän toi eteiseen glögiä, piparia ja seurakunnan esitteitä, jouluradio soi taustalla ja valaistus oli tunnelmallinen. Visiona oli ollut rauhallinen lepo hetki ennen joulua, mutta tapahtumasta tulikin jopa riehakas. Paikalle tuli 300 ihmistä, viisi kertaa normaalia enemmän. 200 seurakunnan esitettä jaettiin. Myönteinen avaus oli myös koirapuistossa pidetty eläinten jouluhartaus, jonne tuli 50 ihmistä koiriensa kanssa. Kirjastossa toteutettiin Pyhäinpäivän valokuvanäyttely kaipaudesta 20 asiakkaiden antaman valokuvan avulla. Paikallisravintolan joululaulukaraoken muistavat monet kävijät vielä lähes kahden vuoden jälkeen.

Päihteiden käyttö papin läsnäollessa aiheutti erilaisia reaktioita. Pientä noloutta kuvannee edellä mainittu kesän 2017 kommentti siitä, että pappi on ”täällä meidän juoppojen keskellä.” Vastaavasti tullessani itse alueelle baariterassilla ollut asiakas kuvasi tuttavapiiriään ”rupusakkina”. Kolajuomatilaukseeni baaritiskillä sain naapurilta hyväntahtoisen hymähdyksen: ”Haluaisit kuitenkin olutta.” Baarityössä on pappeja ollut jo kauan ja alkoholiakin on mukana nautittu. Jokaisen Malmin projektipapin kanta oli nauttia työssään vain alkoholittomia juomia.

Pintapuolisen tutustumisvaiheen jälkeen keskustelu siirtyi nopeasti eri elämäntilanteisiin. Haastattelun projektipapin mukaan syvällisiin keskusteluihin pääseminen tutussakin miesporukassa voi viedä aikaa:

”Puolen vuoden jälkeen alettiin käymään läpi sairauksia. Keskinäistuki oli tärkeää, eikä se papin läsnäolo ole pahaksi ollut.”

Olennaista on huomata, että ”turuille ja toreille” mennessään pappi tulee usein vieraana ihmisenä keskelle valmista yhteisöä, jossa on vakiintuneet säännöt, normit, odotukset ja kulttuuriset koodit. Yhteisöt syntyvät ja pysyvät yllä, koska ne täyttävät tiettyjä yhteisön jäsenten tarpeita, kuten yhteenkuuluvuuden, turvallisuuden ja kuulluksi tuleminen tarvetta. Ravintoloiden, kahviloiden ja baarien vakituiset kävijät ovat usein muodostaneet oman vertaisapuverkostonsa, joka perustuu luottamukseen.

Itselleni tutuksi tulleessa ostoskeskusravintolassa toimiva olutklubi on tyypillinen esimerkki tällaisesta yhteisöstä. Klubi on rekisteröity yhdistys ja sellaisenaan oikeutettu hakemaan erinäisiä tukia. Näiden ja jäsenmaksun avulla on toteutettu retkiä, harrastustapahtumia ja tuettu alueen yhteisöllisyyttä kaupunginosatapahtumissa ja talviriehoissa. Akuuteissa terveyshuolissa yhteisön jäsenet ovat usein ensimmäinen ja joskus myös ainoa apu.

Tällaisessa yhteisössä luottamuksen rakentaminen vaatii aikaa. Toisaalta ravintolayhteisössä voi tulla tuuksi myös julkisen roolin myötä, esimerkiksi tapahtumien yhteydessä. Siltamäessä joulukaudella 2018 toiminut projektipappi tutustui ravintolahenkilökuntaan ja toteutti joulukaraoken osana ravintolan perinteistä joulujuhlaa. Ravintolan perinteisessä juhlassa oli kinkkubingoa, ruokaa, juomaa ja esiintyjä. Tähän sovitettiin luontevasti ohjelmanumerona seurakunnan joulukaraoke, jota pappi veti. Papin kokemuksen mukaan yhdessä joulun juhlijoiden kanssa toteutetun 45 minuutin lauluhetken tunnelma oli koskettava ja herkkä. ”Moni tuli kertomaan tärkeistä jouluvirsistä ja lauluista”, hän kertoo. Tällaisessa toiminnassa on hyvä arvioida oma esiintyjäpersoonansa ja vahvuudet, joiden avulla kokemuksesta voi rakentaa mahdollisimman mielekkään.

Hautausmaapappi pääsi työhönsä nopeasti käsiksi ja kohtaamiset saivat hyvää palautetta. Kohtaamiset olivat small talkia, oppaana olemista ja syviä sielunhoidollisia keskusteluja. Hautausmaan työyhteisö oli myös papin työpaikka. Hän pääsi sujuvasti mukaan yhteisön toimintaan, kunhan varsinainen työnteko ei estynyt.

Ihmiset eivät aluksi osanneet tulla helposti hautausmaapapin luokse, joten hänen oli oltava aktiivinen. Vähitellen hänet opittiin tuntemaan, ja etenkin kertoessaan työstä Facebookissa kesällä 2018 hänen työnsä herätti suurta kiinnostusta. Sosiaalisen median seuraajat alkoivat pyytää kiinnostavista tarinoista kirjaa, ja Kuolleiden kirja –niminen teos julkaistiinkin hautausmaan tapahtumaviikolla 18.8.2019. Myös haudattujen julkisuuden henkilöiden elämää, kansakunnan poliittisia vaiheita ja hautausmaan viheralueita esittelevät kävelykierrokset herättivät nopean kiinnostuksen. Kierroksia jatketaan edelleen.

5.3 Projektipappien kokemuksia työstään

Papit aloittivat uudenlaisen ”löytöretkeilijäpappin” (Arikka & Naatus 2019) työnsä innostuneita ja motivoituneina. Omille nimetyille työalueille mentiin rohkealla otteella, kohtaamisista otettiin opiksi, niitä reflektettiin ja aluetta pyrittiin ymmärtämään. Seuraava lainaus kuvaa työtään aloittavan papin kokemuksia:

”Ensimmäisen kuukauden aikana varsinaisia tapaamisia tai kokouksia oli noin kerran viikossa. Saimme tietokoneet ja kännykät tuon kuukauden jälkeen, joten pääsin heti ensimmäisen kuukauden aikana kiinni projektipappiuden ytimeen. Kun on vain aikaa, luovuus kukkii ja on aikaa ihmetellä ja havainnoida Siltamäen aluetta. Ensimmäisen kuukauden aikana yritin saada kontaktin kaikkiin ostarin lähellä oleviin yhteisöihin ja yrityksiin ja onnistuin tässä ihan hyvin. Sopivia jalkautumispaikkoja löytyi tuona aikana useita. Paikallinen ravintola-baari Rubiini, kirjasto, leikkipuistot, koirapuisto ja puistoalueet. Syyskuu oli kaunis ja lämmin, joten jalkauduin paljon ulkotiloissa. Myös sosiaalisessa mediassa tutkin ja yritin löytää paikkaani alueen Facebook-ryhmissä. Huomasin kuitenkin turhautuvani. Huomasin nopeasti, että yhteistyön kehittyminen on hidasta, koska luottamus rakentuu pikkuhiljaa.”

Alku oli monelle papille hyvin intensiivinen tulikoe, koska tekniset työvälineet saatiin käyttöön vasta ensimmäisen kuukauden jälkeen. Tutustumisvaiheessa koettiin mielekkääksi liittyä seurakunnan vakiintuneeseen toimintaan, kuten viikkomessuihin, iltaruokailuun tai myyjäisten suunnitteluun. Miesryhmien koostamiseen keskittyneen papin ensimmäiset kuukaudet sujuivat ilman papin ulkoisia tunnuksia, sillä hän sai pappisvihkimyksensä vasta myöhemmin samana syksynä.

Haastavan alun jälkeen työotteesta alettiin saada kiinni nopeasti. Edellä lainatun projektipapin sanoin:

”Ensimmäisen kuukauden jälkeen homma alkoi ns. rokkaamaan.”

Tässä vaiheessa alkoi syntyä konkreettista yhteistyötä, tuttuja kasvoja tuli yhä enemmän ja työ alkoi löytää uomiaan. Oman haasteensa toi kuitenkin sää. Syksyn muuttuessa talveksi tuli selväksi, ettei jalkautumista ulkona voi jatkaa kuten lämpimillä ilmoilla. Kaulaliina peittää sokeripalan eli papin tunnuksen, jolloin kohtaaminen juuri pappina vaikeutuu huomattavasti.

Jokaisen Malmin alueella toiminut projektipappi koki, että pelkkää jalkautuvaa kohtaamistyötä ei jaksa kovin pitkään. Kun joka aamu lähtee kävelemään alueelle vailla jäsenettyjä tavoitteita, on helposti jo muutama tunnin jälkeen väsynyt ja kaipaa selkeämpää rakennetta. Keskustelut voivat olla myös raskaita, jolloin työnohjaukselliselle jakamiselle tulee tarve. Turuilla ja toreilla yksin liikkuva pappi tarvitseekin vastaavanlaisia tukirakenteita kuin muut selektiivyydessä toimivat papit oppilaitoksissa, vankiloissa tai poliisiorganisaatioissa.

Työotteen haastavuus voi myös saada aikaan teologisia ja pappisidentiteettiin liittyviä kriisejä. Siksi työhön haettiin vahvan teologisen identiteetin omaavia pappeja. Johto ja projektipapit itse jakoivat näkemyksen kypsän identiteetin tärkeydestä. Työ vaatii niin paljon rohkeaa tyhjän päälle heittäytymistä, että pappi ei jaksa välttämättä palvella ja kuunnella kanssaihmiään, jos hänellä on vahvoja epäilyksiä identiteetistään. Vaarana on myös työuupumus tai kyynistyminen. Tämän arviointiraportin otsikko ”Paljaana lähetetyt” kuvaa osaltaan sitä, että jalkautuva pappi on erityisen paljas koko persoonallaan. Työssä tarvitaan vahvoja itsensä johtamisen taitoja ja kykyä mukautua niin jatkuvasti vaihtuviin tilanteisiin kuin myös staattiselta vaikuttavaan yhteisöjen muuttumattomuuteen.

Malmin projektipappi korosti, että luottamuksen synnyttäminen vaatii aikaa. Hän koki luottamusta omiin kohderyhmiinsä syntyneen, mutta samanlaista luottamusta pappiin voi syntyä palvelutalohartauksissa tai messuissa. Vastaavaa luottamusta on syntynyt jonkin verran myös muilla alueilla. Esimerkiksi Siltamäessä edellisen pitkäaikaisen ja pidetyn kappalaisen eläköidyttyä moni asukas toivotti juuri projektipapin tervetulleeksi oman alueen papiksi. Projektipapin tehtävänkuvana on haastava, jos tavoitteena on samaan aikaan tavoittaa aivan uusia ihmisiä ja palvella täyspainoisesti paikallisesti kokoontuvia ryhmiä. Jännitettä ei kuitenkaan tule problematisoida liikaa; onhan jokaisen papin tai muun asiantuntijan työ sekä uuden etsimistä että tutun varaan rakentamista.

Varsinaisen hautausmaapappivaiheen alku ei lähtenyt parhaalla mahdollisella tavalla käyntiin. Tätä mieltä olivat sekä hautausmaan ylipuutarhuri että hautausmaapappi itse. Jännite johtui molempien mielestä siitä, että hautausmaapapin tulosta ei ollut informoitu hautausmaan työntekijöitä eivätkä nämä osanneet siksi varautua asiaan.

Vähitellen yhteistyö kuitenkin pääsi paremmin käyntiin. Pappi osallistui työntekijöiden yhteisiin tapahtumiin, kahvihetkiin ja jumppiin. Hän koki työnsä hautausmaalla olleen myös työpaikkapappityötä. Työntekijöiden näkökulmasta tuotiin esiin kokemus siitä, että hautausmaapappi tavoitti käytännössä yksiä työntekijöitä useammin kuin toisia. Tulevaisuutta suunniteltaessa tasapuolisuuden kokemukseen kannattaa panostaa.

Projektipapit ovat tiedostavia asiantuntijoita ja he pohtivat paljon kohtaamistyön luonnetta ja dynamiikkaa. Eteläisen alueen projektipappi sanoitti pohdinnan näin:

”Olennaista on, miten kohdataan ihmisiä. Se on tärkeää missä kohdataan mutta myös se, miten kohdataan. Miten ollaan niissä tilanteissa? Vaaditaan tietyn tyyppistä persoonaa. Moni pappi on itse sanonut, ettei pystyisi toimimaan näin. Kun ei ole selkeää kontekstia ja aihepiiriä. Tarvitaan avoimuutta ja lempeyttä. Kun kuljetaan kirkon kasvoina, toivoisi että ne ovat lempeät kasvot, ja myös hyvällä tavalla uteliaat.”

Pohjoisen alueen projektipappi toi esiin mielenkiintoisen jännitteen tilanteissa, joissa toinen pappi vastasi brunseilla pidettävästä hartaudesta ja projektipapin tehtävänä oli vain jalkautua samaan tilaan ihmisten pariin. Koska hartauspuheen pitämiseen oli myös papilla itsellään vahva rutiini, hän ajatteli eikö yksi pappi voisi riittää tällaisessa tilanteessa. Koin itsekini samaa esimerkiksi soppakirkoissa, joissa diakoni vastasi hartaudesta ja itse keskustelin ihmisten kanssa. Kokemus saa helposti miettimään, onko oma ammattitaito täysin käytössä, vaikka projektipapit myös ymmärsivät pelkän läsnäolon merkityksen näissä tilanteissa.

Pohjoisen alueen pappi näki työn vaikuttaneen omaan pappisidentiteettiinsä niin, ettei pappi voi olla kovin turvallisuushakuinen:

”Nyt on itsestään selvää, että työnkuva tulee muuttumaan usein vielä uran aikana. Sen on sisäistänyt. Kirkon työ on muuttuvaa ja pitää olla käytössä siihen, mihin kulloinkin laitetaan.”

Tässä mielessä projektipappeus valmentaa erinomaisesti nopeasti muuttuvan työelämän tarpeisiin. Aivan kuten yrittäjämäistä asennetta peräänkuulutetaan sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan ammattilaisilta, myös kirkon työssä tällaiselle asenteelle on paikkansa, vaikka se monesti vielä vieraalta tuntuukin.

5.4 Case opiskelijat: epäonnistuminen vai mahdollisuus?

Tuon omasta työstäni esiin tapausesimerkin, jonka olen kokenut epäonnistumisena mutta joka voidaan myös nähdä oppimiskokemuksena ja mahdollisuutena uuteen. Tapaus liittyy paikallisten korkeakouluopiskelijoiden toiminnan kehittämiseen.

HOAS Suutarilan asuntola-alue oli tuttu jo aiemmalle projektipapille ja seurakunnan muille työntekijöille, ja niinpä päätin panostaa tähän yhteyteen. Esittäydyin englanniksi opiskelijoiden Facebook-ryhmässä uutena yhteisöpappina, jolla oli pitkä kansainvälisen korkeakoulutyön tausta ja halu olla yhteistyössä. Pian muutamaa aasialais- ja afrikkalaistaustaisia opiskelijat ottivatkin yhteyttä. Yksi afrikkalaistaustainen opiskelija tunsikin minut aiemmasta opettajan roolistani, ja yhdessä puolisonsa kanssa hän tuli seurakuntakodille ideamaan yhteistyötä.

Sain valtavan hyviä ideoita opiskelijoiden tarpeista: uimataitokoulutusta, yhteisiä uimaretkiä, grillausta ja leffailtoja. Ongelma oli, että asuntolassa ei ollut aktiivista asukastoimikuntaa, ja HOASin säännöt kielsivät ulkopuolisilta mahdollisuuden toteuttaa toimintaa heidän alueensa kerhuhuoneilla, vaikka opiskelijat itse sitä halusivatkin. Niinpä suunnittelimme diakonin kanssa seurakuntakodille opiskelijoiden tervetuloillan, jossa voisimme joukolla tutustua, puhua elämänhallinnasta ja opiskelussa jaksamisesta englanniksi ja suomeksi ja suunnitella yhdessä tulevaa. Jaoin kutsut asuntola-alueille vesisateessa mutta täynnä intoa siitä, että juuri tämä on aiemman työkokemukseni perusteella se oma juttuni.

Tervetuloillan koittaessa taistelimme vanhentuneen AV-laitteiston kanssa, mutta Powerpoint-esitykset ja tietokoneet saatiin kuitenkin valmiiksi ja myös kevyttä ruokaa oli tarjolla. Mutta kukaan ei tullut. Harmistuneena purin hammasta. Pyysin kuitenkin pian opiskelijoiden ryhmässä avoimesti lisää ideoita, mitä voisimme tehdä yhdessä tai miten voisimme tukea heitä tuntemaan paremmin asuinalueet, joka oli varsinkin monille kansainvälisille opiskelijoille vieras. Kaiken tuli lähteä heidän tarpeistaan. Muutama uusi opiskelija tulikin seurakunnan iltaruokailuun, vastasi Joulu 2019 yhdessä –haastatteluun ja osoitti kiinnostusta vapaaehtoistyöhön.

Koronakeväänä 2020 jatkoin aloittamaani viestintää monessa alueen sosiaalisen median ryhmässä. Pyrkimys oli aina voimaannuttaa, tuoda yhteen, rohkaista ja luoda yhdessä uutta. Yleensä viesteistä pidettiin ja ne loivat yhteistyön ideointia esimerkiksi SPR:n kanssa. Julkaisin muutaman viestin yhä myös opiskelijoiden sisäisessä Facebook-ryhmässä, kunnes yllättäen sain viestin, että minun toivotaan poistuvan ryhmästä. Tiesin alusta asti, että ryhmä oli tarkoitettu vain opiskelijoille itselleen, mutta jo aiemmin pari muutakin työntekijäämme oli ollut pitkään ryhmän jäsenenä. Nyt ilmeisesti ulkopuolisen ihmisen liika aktiivisuus oli herättänyt närää, ehkä uskonnollisista syistä, ehkä muutoin.

Minut paremmin tunteva opiskelija nousi ryhmässä puolustukseen kommentoimalla, että olen alueen pappina vain yrittänyt rakentaa yhteisöhenkeä aikana, jolloin asukastoimikuntaa ei ollut valittu ja opiskelijoiden perinteinen yhteinen vapaa-ajan toiminta on tyrehtynyt. Ryhmässä julkaistiinkin usein kiukkuksia viestejä toisille opiskelijoille esimerkiksi pyykkituvan käytöstä, roskien jättämisestä tai autopaikan viemisestä. Yhteishenki ei näyttänyt erityisen hyvältä, ja minua oli rohkaissut aktiiviseen yhteyteen aiemman asukastoimikunnan varapuheenjohtaja.

Jättäydyin kuitenkin pyynnön jälkeen korrektisti pois ja koska uusi asukastoimikunta oli vihdoinkin valittu, sain kutsun toimittamaan heille toiminnastamme tietoa, jota he sitten vievät eteenpäin. Järjestely oli kaikin puolin toimiva ja järkevä. Mutta sitten tulivat koronakevään muutokset, aktiivisuus tyrehtyi ja ideat jäivät ilmaan. Paljon olisi ollut mahdollista, mutta nyt ei ollut oikea aika. Kuulin kyllä myöhemmin, että seurakunnan yhteisöllisyyttä vahvistavaa toimintaa on arvostettu, vaikka kiireiset opiskelijat eivät aina voikaan lähteä mukaan.

Selvää on myös, että eri uskontoperinteistä tuleville ja uskonottomille opiskelijoille kristillisen kirkon edustaja ei voi enää saada erityisasemaa. Dialoginen asenne on olennainen. Toisaalta omaa roolia kirkon edustajana ei tule piilottaa, mutta viestinnässä on syytä korostaa yhteisön kokonaisuhyvinvointia, moninaisuutta ja jokaisen ihmisen tarpeiden näkemistä ainutlaatuisina taustasta riippumatta. Tällainen asenne on myös syvästi diakoninen.

Näistä lähtökohdista siis toimittiin, mutta vaikuttavuus jäi toivottua vähäisemmäksi. Tulos voidaan kiteyttää niin, että maaperää on nyt viljelty ja uusille avauksille on varmasti tilausta.

5.5 Työyhteisö projektipapin virkapaikkana

Projektipappien rekrytointi sai aikaan medianäkyvyyttä ja kiinnostusta. Työ pyrittiin mieltämään aivan uudenlaisena kohtaamistyönä, ja tässä mielikuvassa myös onnistuttiin. Seurakunnan kantavaksi viestintälogiikaksi valittu ”Älä pelkää” sopii erinomaisesti myös projektipapin rooliin: pappi edistää Jumalan valtakuntaa

ja Kristuksen evankeliumia, mikä vaatii joskus kylmäpäistä rohkeutta. Työssä kantaa silti Jumalan lupaus, ettei hän hylkää ja että hän antaa tarvittavan voiman ja siunauksen.

Työn medianäkyvyys herätti myös hämmennystä. Työyhteisössä ihmeteltiin, eikö jalkautuvaa työtä ole tehty ennenkin. Jokainen pappi kohtaa ihmisiä toimitusten ja jumalanpalvelusten yhteydessä, sielunhoi-dossa, kasvatuksessa tai diakonisissa kohtaamisissa. Eikö tämä kohtaamisen tapa riitä? Mitä uutta nämä papit voisivat tuoda, jota ei olisi vuosikymmenten aikana jossain muodossa jo tehty?

Sekä esimiesten että projektipappien kokemus on, että aluksi projektipappien liittymisessä hiljattain uudis-tettuun organisaatioon oli kitkaa. Työn tavoitteita ja menetelmiä voitiin kyseenalaistaa, paikoin jopa niin, että kokemus oli uudelle papille painostava. Tämä saattoi haitata tehtävässä toimimista ainakin silloin, jos projektipapin odotettiin luovan yhteistoimintaa ja verkostoja. Myös hautausmaapapin aloittaessa työnsä Malmin hautausmaalla koettiin jännitteitä, koska uudesta työmuodosta ei ollut huomattu kertoa työnteki-jöille ennen hautausmaapapin saapumista paikalle.

Työssään aloittava projektipappi on helposti kahden tulen välissä. Hänet on määrätty juuri tähän tehtävään mutta hän ei voi sanella ylhäältä päin pitkäaikaisille työntekijöille uuden yhteistyön tapoja. Hän on työelä-män pelisääntöjen näkökulmasta kaikkien kanssa yhdenvertainen, mutta työyhteisöön perehtyjänä noviisi. Korkeakoulutettuna hänet voidaan asettaa yhtäältä kantamaan vastuuta prosesseista, mutta henkilökohtai-set ominaisuudet ja yhteistyötaidot vaikuttavat siihen, innostutaanko hänen aloitteistaan ja ideoistaan. Hä-nen täytyy pyrkiä saavuttamaan luottamus omalla toiminnallaan, mutta silti ei ole varmaa muuttuuko yh-teistyö luontevaksi. Alueen asukkailla, seurakuntalaisilla ja vapaaehtoisilla voi olla vahvat odotuksensa, jotka osaltaan muovaavat uuden papin toimintatilaa.

Uudenlaisen projektityön aloitus oli siis yhtäältä innostavaa mutta se aiheutti myös sopeutumisvaikeuksia. Nämä vaikeudet laantuivat kuitenkin ajan myötä. Viimeistään muutaman kuukauden jälkeen uusiin pappei-hin oltiin jo totuttu ja yhteistä tarttumapintaa oli löytynyt yhä enemmän. Projektipapeille tuli lisää tutumpia ja perinteisempiä työtehtäviä, kuten toimituksia ja messuja. Tähän muutokseen tuli toiveita papeilta itsel-tään, mutta myös esimiehet katsoivat tarpeelliseksi järjestää työpanosta uudelleen organisaation kokonais-tilannetta arvioidessaan. Sama prosessi toteutui myös keskisen alueen projektipapin vaihtuessa.

Tullessani itse projektipapiksi toukokuussa 2019 seurakunnassa aloitti myös kaksi muuta pastoria. Tuon vuoden aikana suurehkoissa organisaatioissa oli muutoinkin tyypillisiä työ- ja virkasuhteiden aloituksia ja päättymiä. Oma kokemukseni perehdytyksestä on erittäin hyvä. Olin saanut pappisvihkimyksen korkea-koulutyöhön kirkon alan opettajaksi jo vuonna 2007, mutta seurakuntatyöhön perehtymisvaiheeni oli jää-nyt kesken. Siksi ensimmäisten kuukausien aikana toteutimme lähiesimieheni kanssa tuomiokapitulin edel-lyttämän perehdytysprosessin, joka on edellytyksenä kirkon pastoraalikoulutuspolulle. Kaiken kaikkiaan ko-kemukseni sekä koko seurakunnan johtamisesta että lähiesimiestyöstä oli hyvin myönteinen aloittaessani projektipappina. Koin hieman aiemmin kuvattua kitkaa ja epäilyä ("onhan tuota tehty jo ennenkin"), mikä oli kokemuksena yllättävä, mutta kokonaisuutena kokemus jäi kohdallani vähäiseksi.

Seurakunnassa oli tehty myös viestinnän uudistus ja vaikuttavampaan viestintään panostettiin vahvasti pro-jektipappien työkaudella. Sain itse tehtäväksi melko pian töihin tultuani organisoida yhdessä silloisen vies-tinnän suunnittelupäällikön kanssa toimintaa megatähti Ed Sheeranin keikkoja varten, jotka pidettiin Mal-min lentokentällä heinäkuussa 2019. Tämä yhteistyö oli minulle ensimmäisiä uudessa tehtävässäni ja se toimi hyvin sujuvasti.

Saimme vapaat kädet ideoida käytännössä mitä vain konserttavieraiden tavoittamiseksi. Päädyimme Älä pelkää -siirtokuvatatuointeihin, joita seurakunnan työntekijät jakoivat Pekanraitilla konserttialueelle kulkeville ihmisille. Viestinnän suunnittelupäällikkö kehitti konseptin, ja oma roolini oli koordinoida työntekijälisat ja olla yhteydessä Helsingin kaupunkiin, erityisnuorisotyö Snelluun ja muihin, jotka liittyivät tämän masiivisen tapahtuman järjestelyihin. Tempaus sai jonkin verran näkyvyyttä ja oli esimerkki hyvin sujuneesta yhteistyöstä.

Esimieshaastattelussa tuli esiin, että projektipapin aktiivinen ja tulokellinen työote pystyttiin siirtämään osaksi vakituisia työmuotoja jo projektin aikana. Siltämäkeen 2018 tullut projektipappi toteutti vajaan vuoden aikana useita jalkautumistyön konkreettisia tuotoksia. Kun hän siirtyi seurakunnan vakituiseseen kasvatustyön pastorin virkaan keväällä 2019, projektista saatuja kokemuksia ja työtettä voitiin suoraan soveltaa kasvatuksen työalalla. Pastori aloitti some-työn nuorten suosimassa TikTok-sovelluksessa ja sai huomattavia katsojamääriä. Muutoinkin kasvatuksen työala loi etenkin koronaepidemian puhjettua keväällä 2020 suosituja mediatuotoksia, esimerkiksi pääsiäisen yhteydessä. Näin projektipapin työ sulautui luontevasti työalan kokonaisuuteen.

Vastaavaa integraatiota tapahtui diakonian alalla. Seurakunnan diakonia sisälsi projektipappien kaudella alue- ja kohderyhmäperustaista kohtaamistyötä, piirejä, ryhmiä sekä taloudellista ja keskusteluapua. Diakoniassa oli menossa myös innovatiivisia kehittämishankkeita, jotka liittyivät osin koko seurakuntayhtymän tason kehittämiseen ja konkretisoituivat esimerkiksi Malmin Varustamon perustamiseen alkuvuodesta 2020.

Kaikki projekti- ja hautausmaapapit toteuttivat luonnollisesti diakonista otetta kohtaamistyössään; lähimmäistä palveleva ja rakastava kohtaaminen on työmuodon keskiössä. Konkreettista yhteistyötä tehtiin myös esimerkiksi osallistamalla diakonian innovaatiokeskusteluihin ja toteuttamalla hävikkiruokapilotti Siltämäen alueella. Kyseinen toiminta oli tarkoituksellisesti asukaslähtöistä ns. neljännen sektorin työtä ja suunniteltiin yhdessä alueen yhdyskuntatyötä tekevän ammattilaisen kanssa. Hävikkiruokan jakaminen on seurakuntayhtymän diakoniatyölle strategisesti tärkeää ja toteutuu laajemmin Waste & Feast –konseptin kautta.

5.6 Näkemykset keskeisistä tuloksista

Merkitykselliset ihmisten väliset keskustelut nousivat kautta linjan työn keskeisiksi tuloksiksi. Kohtaaminen ja läsnäolo olivat työn ydintä. Tätä kuvaa hyvin yhden projektipapin näkemys:

”Ehkä se konkreettisin tulos on läsnäolo. Ehkä sen oman persoonan kautta on tuonut paremmin näkyväksi, että kirkko, pappi, kuuluu Malmin aseman seudun katukuvaan. Ja se on, kasvoilta tunnistettavia ja tervehdittäviä ihmisiä on kertynyt aika iso joukko. Mutta onko sitten sieluja voitettu tai mitä tapahtunut, se on aivan eri asia. Ei ne äijät ole kirkossa alkaneet käydä sen kummemmin varmaan.”

Lopussa esitetty ajatus liittyy projektin taustalla olleeseen kunnianhimoiseen visioon siitä, että paikallisseurakunnan tehtävä on pitää huolta kaikkien alueen ihmisten sielujen pelastuksesta. Malmin seurakunnassa kokoontuu ja siellä järjestetään vuodessa lähes 10000 erilaista toimintaryhmää, piiriä, kerhoa ja tilaisuutta, mutta usein kokoava toiminta tavoittaa vain pienen osan seurakunnan alueella asuvista (Arikka 2019). Projektilla pyrittiin laajentamaan saavutettavuutta ainakin periaatteessa kaikkiin alueen ihmisiin.

Ihmisiä pyrittiin tavoittamaan Kristuksen lähetyksäkäsken mukaisesti. Tavoittamista tapahtuikin paljon. On kuitenkin vielä mahdotonta sanoa, mikä vaikutus tällä on esimerkiksi kirkkoon liittymislukuihin, koska liittymisen syyt eivät tule tilastoista suoraan tietoon ja käytännössä ihmisillä voi olla liittymiseen useita perusteita. Edellä kuvatussa tapauksessa on tosin ollut muutamia kirkkoon liittymisiä, jotka voidaan laskea projektipapin vaikutukseksi. Muutamat miehet ovat myös poikenneet tavoistaan ja tulleet jumalanpalvelukseen. Vaikka vastaavaa olisikin tapahtunut kaikkien projektipappien ansiosta, kokonaisuutena todennettava vaikutus on yli 100 000 potentiaalisen ihmisen mittakaavassa vielä pieni.

Malmin hautausmaapappityö on syytä nostaa esiin omaleimaisena onnistumisena. Sen tulokset olivat sekä konkreettisia että vaikuttavia. Hautausmaa elää –tapahtuman kaksi ulkoilmaelokuvaa keräsivät elokuussa 2019 yhteensä noin 1500 katsojaa. Papin saama palaute oli enimmäkseen kiittävää, vaikka myös kritiikkiä kuultiin. Lähinnä muutamien osallistujien käyttäytymiseen liittyvän kritiikin vuoksi hautausmaalla ei järjestetty seuraavana vuonna uutta elokuvatapahtumaa. Tätä pappi harmitteli arvioiden tapahtuman myönteiset vaikutukset kielteisiä suuremmiksi.

Osallistajat kiittivät tapahtumaa, koska se oli auttanut lieventämään pelkoja. Hautausmaa oli heille aiemmin ollut ahdistava paikka. Elokuvanäytöksen katsominen nurmikolla auttoi heitä rohkaistumaan ja kokemaan hautausmaan helpommin lähestyttäväksi. Pappi arvelee, että katsojissa oli paljon kirkosta vieraantuneita ihmisiä. Tätä vahvistavat julkiset sosiaalisen median kommentit, joissa moni itseään vieraantuneeksi kutsuva on kokenut juuri tämän pastorin sosiaalieettisen työtteen lähentäneen häntä kirkkoon. Kirkosta vieraantuneiden tavoittamisen lisäksi pastori koki hautausmaapappityön olleen henkilökohtaisesti hyvin merkityksellistä, jopa mullistavaa.

Toinen haastateltu projektipappi toi esiin tarinallisuuden merkityksen tuloksena:

”Yksi näkökulma katsoa tätä on tarinan näkökulma. Ja se tarinahan onnistui hienosti. Alussa saatiin aika paljon julkisuutta, myönteistä julkisuutta. Kirkollisissa julkaisuissa oli juttuja, herätti suurta kiinnostusta. Että tarina oli hyvä.”

Tarinallisuus on yhtymäkohta kahdelle rinnakkaiselle uudistukselle: viestinnän ja jalkautumistyön. Yhdessä nämä saivat aikaan ainakin jonkinlaista muutosta, jonka vaikutuksia haastatellut eivät kuitenkaan yksiselitteisesti osanneet määritellä. Lisääntyntä kiinnostusta havaittiin myös muissa seurakunnissa:

”Että kyllä tässä jotain liikettä on tapahtunut. Että sen tarinan avulla ilmeisesti onnistuimme luomaan ainakin muutamissa seurakunnissa keskustelua, että pitäisikö meidänkin jotain tämmöistä.”

Toisaalta tiedostettiin työyhteisössä projektin alussa esiintyneet erilaiset mielipiteet toiminnasta:

”Sen jätän avoimeksi, että onko tällä projektilla kuinka paljon onnistuttu murtamaan kirkon ovia ulospäin, ainakin työntekijäporukassa.”

Tehtävänkuvaan kuului tuoreiden avausten kartoitusta ja tapahtumien luomista uudella maaperällä. Kuvaava on yhden projektipapin näkemys: ”On kahdenlaista jalkautuvaa työtä: tapahtumajalkautumista, jossa kohdataan isoja massoja ihmisiä, ja yksittäisiä kohtaamisia.”

Työyhteisön sisällä merkittävää on ollut työaloja ylittävän yhteistyön uusien muotojen kehittyminen. Esimerkiksi pohjoisella alueella diakoniatyöntekijät ovat saaneet projektipapista jalkautumiskumppanin. Työpari tuo jalkautumiseen sekä henkistä että fyysistä turvallisuutta.

Vastaavasti keskisellä alueella projektipapit ovat synnyttäneet uutta yhteistyötä, joka on hyödyttänyt ainakin diakonia- ja kasvatustyötä. Malmilla on saatu diakoniatyöhön lahjoituksena lahjakortteja, ja yrittäjäkontaktin ansiosta perheiden kesänaloituskassiin on saatu tarjottua neljän hengen lounastarjoiluja.

Keväällä 2020 järjestettiin nuorten kesätyötori, jossa kutsuttiin yhteen Malmin seurakunnan nuoria ja kesätyötä tarjoavia yrittäjiä. Työllistämistä edistettiin kertomalla Helsingin kaupungin kesäsetelistä, alueen yrittäjiä kohdattiin laajasti, ja työnäky oli yhteinen kaupungin yhdyskuntatyöntekijän ja yritysluotsin kanssa. Projektipapin ja nuorisotyöntekijän yhteistyö toimi saumattomasti tapahtuman organisoinnissa. Erinomaisesti on toiminut myös projektipapista kasvatuksen pastoriksi siirtyneen papin ja muun nuorisotiimin yhteistyö.

5.7 Ehdotuksia tulevaisuutta varten

Tulevaisuutta ajatellen tuotiin esiin olennaisena sen arviointi, miten jalkautuva työote voisi olla yhä enemmän osa jokaisen työntekijän työnkuvaa. Samoin verkostoitumista ja yhdessä tekemistä muiden kanssa tulisi vahvistaa.

Pitkän kokemuksen jalkautuvasta työotteesta omaava pappi näki tarpeen jonkinlaisille minimivaatimuksille. Käytännössä tällainen vaatimus voisi olla, että uusia tapahtumia järjestetään useimmiten muiden kanssa, ei vain seurakuntana yksin.

Tämä tarkoittaisi myös määrällisten kriteerien luomista niin toimintasuunnitelmiin kuin tulosten dokumentointiin ja seurantaan. Toiminnan suunnittelussa onkin näkynyt henkilökohtainen tavoite jalkautua viisi tuntia nykyistä enemmän kuukaudessa. Toisaalta koronapandemia on muuttanut kohtaamistyön suunnitelmia monin tavoin. Tavoitteiden toteutumisen seurannalle oikea foorumi lienee säännöllinen tavoite- ja arviointikeskustelu.

Yhdessä tekemiselle muiden kanssa on Malmin seurakunnan uuden organisaation aikana vakiintunut monia hyviä käytäntöjä ja luontevia yhteyksiä. Toki näitä on paljon myös aiemmilta vuosilta. Yksi nykypäivän organisaatioiden haaste on hallita suurten yhteistyö- ja asiakasverkostojen tietomäärää. Useimmat organisaatiot valitsevat tätä varten uusia digitaalisia työkaluja, esimerkiksi yritysmaailmassa CRM- eli asiakkuudenhallintajärjestelmiä.

Malmin seurakunnan tietojärjestelmiä ohjaavat pääosin Helsingin seurakuntayhtymän ja kokonaiskirkon valinnat ja hankinnat. Microsoft Teams on vakiintumassa toiminnan suunnittelun, yhteiskehityksen ja dokumentoinnin välineeksi. Pilvipalvelut korvaavat vähitellen vanhoja verkkoasemia. Nykytilanteessa haastavaa on tiedon systemaattinen keräys, analysointi ja hyödyntäminen. Teamsin kanaviin tallennetut Excel-taulukot ja Word-tiedostot ovat vaarassa hukkuu ja kanavamäärän kasvaessa tiedon kokonaisuutta on vaikeaa hallita ilman erikoistuneita tietokantoja. Onko suunta sitten myös yksittäisessä seurakunnassa kohti kokonaisarkkitehtuuri- ja Business Intelligence –työkaluja, kuten yhä useammassa organisaatiossa tiedolla johtamisen tarpeet vaativat? Tämä jää arvioitavaksi.

Edellinen havainto ei toki rajoitu vain projektipappitoimintaan. Seurakunnan kumppanuusmalliin pohjautuvan työn yleistyessä, pitkäaikaisten työntekijöiden hiljaisen tiedon ollessa vaarassa unohtua, ja ympäröivän yhteiskunnan muutosvauhdissa on kuitenkin tärkeää, että niin pappien kuin muidenkin ammattilaisten arvokkaan verkostotyön tulokset ovat oikea-aikaisesti ja tehokkaasti toiminnan suunnittelun ja johtamisen käytössä. Pysäyttävien tarinoiden ja merkittävien kohtaamisten lisäksi tarvitaan ajantasaiset tiedolla johtamisen järjestelmät. Järjestelmä ei korvaa inhimillistä kohtaamista tai evankeliumin sanomaa, mutta se voi auttaa jalkautumistyön tulosten jakamisessa.

6. Johtopäätökset

6.1 Projektin myönteiset vaikutukset

Malmin seurakunnassa luotu toimintamalli onnistui selvästi keskeisessä tavoitteessaan: kirkko tuli lähemmäs arkea, ihmiset kohdattiin uudentilanteissa ja uusin tavoin. Viestinnän uudistuksen avulla papit saivat näkyvyyttä ja monien myönteinen mielikuva kirkosta lisääntyi. Ihmiset arvostivat sitä, että pappi tulee ihmisenä lähelle ja on läsnä.

Jalkautuvat papit otettiin yleisesti myönteisesti vastaan. Kuunnellessaan ihmisten tarinoita ja kulkiessaan vierellä iloissa ja suruissa he osallistuiivat yhteisöiden luottamuksen rakentamiseen ja lisäsivät näin myös koko yhteiskunnan kestokykyä.

Malmin hautausmaa tuli aiempaa elävämmäksi paikaksi, jonka ulottuvuuksia opittiin näkemään monipuolisemmin. Hautausmaapapin toiminta ja työn konkreettiset tuotokset voidaan nähdä kulttuuritekona. Hautausmaalla jalkautumisen ideasta kasvoi vaikuttava prosessi, joka tuotti tässä vaiheessa jatkettavina toimintamuotoina hautausmaapäivystykset ja kävelykierrokset.

Projekti- ja hautausmaapappien tapa toimia raivasi tietä uuden toimintakulttuurin omaksumiselle niukkeiden resurssien aikana. Toimintakulttuurin muutos on ollut vireillä Helsingin seurakuntayhtymässä pidempään ja kokonaiskirkon tasolla on tarve panostaa evankeliumin esille tuomiseen ihmisten arjessa uusin tavoin, mistä esimerkkinä on vuonna 2018 julkaistu missiologiaraportti (Kaikkialta kaikkialle – kirkon missio nyt 2018). Pääkaupunkiseudun seurakunnat sopeuttavat toimintaansa karsien ja ydinasioihin keskittyen. Malmilla 2016-2017 aloitetut sopeuttamistoimet koettiin paikoin rajuina, mutta niiden ansiosta vapautui resursseja uusiin kokeiluihin. Ympäristön nopeat muutokset ja erityisesti keväällä 2020 alkanut koronaepidemia ovat lisänneet tarvetta ketterään, innovatiiviseen työotteeseen. Projektien avulla seurakunta on vaurautunut tulevaisuuteen paremmin ja ennakoiden.

Projektipapit ovat totuttaneet alueen asukkaita, työntekijöitä ja vierailijoita siihen, että pappi voi näkyä ja toimia uusissakin ympäristöissä. Hänet voi ottaa matalalla kynnyksellä juttukaveriksi, jos elämäntilanne tai suuret kysymykset mietityttävät. Häneen voi luottaa ihmisenä, jolla on salassapitovelvollisuus. Hän välittää toivon, jatkuvuuden ja inhimillisyyden kulttuuria ajassa, jossa työ, toimeentulo, sairaudet, ihmissuhteet, kriisit ja elämän mielekkyys mietityttävät monia. Epävarmoissa oloissa hän voi edustaa jatkuvuutta ja turvallisuutta. Kuten yksi projektipappi sanoi, pappi on myös ”kuolemamagneetti”. Hänen kanssaan on luontevaa keskustella elämän rajallisuudesta, koska hänen oletetaan olevan elämän ja kuoleman kysymysten asiantuntija.

Projekti- ja hautausmaapapit julkaisivat uusia teoksia, näkyivät mediassa, järjestivät menestyksekkäitä tapahtumia ja antoivat seurakunnan kasvot sektorirajat ylittäviin yhteistyöverkostoihin. He tekivät kokeiluja, jotka antavat kokemustietoa päätöksentekoa varten. He antoivat myös mallia yrittäjämäisestä pappeudesta, joka heittäytyy rohkeasti epävarmaan tulevaisuuteen, oppii kokemuksistaan ja tuo kokemukset yhteisesti kehitettäväksi. Sellaisena he rakensivat uudenlaista toimijuutta, jonka etsiminen on jo alkanut vakiintua yhteisen työn kehittämisen normaalimuodoksi.

6.2 Projektin haasteet

Projekti saavutti pääosin sille asetetut laadulliset tavoitteet. Itse projektipappien toimintaa haittasivat eniten ulkoiset tekijät, kuten koronavirus ja muut terveyssyyt, joiden vuoksi alkuperäistä alueellista ideaa ei aina voitu toteuttaa loppuun. Lisäksi seurakunta vähensi kauden aikana projektipapeille osoitettuja työresursseja muuttuvien kokonaistarpeiden mukaan.

Covid-19-pandemian myötä projektikauden viimeinen neljännes jouduttiin toteuttamaan yhteiskunnallisissa poikkeusoloissa, etätyösuosituksin ja uusia tehtäviä priorisoiden. Projektikauden päättyessä varsinaisella projektipapin statuksella voi katsoa olevan enää kaksi keskisen alueen pappia.

Projektin määrällisistä tavoitteista on näin lyhyessä ajassa vaikea vetää yksiselitteisiä johtopäätöksiä. Yksi selkeä tavoite oli lisätä kirkon jäsenten määrää, mikä tapahtuisi nykyaikana puhuttelevasta kohtaamisesta seuranneen myönteisemmän mielikuvan ansiosta. Ihmiset, tarinat ja henkilökohtaisuus saivat aikaan luottamusta kristinuskon suureen tarinaan, ihmiset vakuuttuivat evankeliumista ja liittyivät kirkon jäseniksi. Näin saataisiin pysäytettyä jäsenmäärän lasku ja taloudellisen sopeuttamisen toimenpiteitä – erityisesti työ- ja virkasuhteiden päättämisiä – ei tarvitsisi tehdä. Tämä ei ole vain Malmin seurakunnan vaan Helsingin seurakuntayhtymän ja kokonaiskirkon yhteinen tavoite.

Kuten arvioinnissa on käynyt ilmi, tämän volyymin projekti ei onnistumisistakaan huolimatta vaikuta ratkaisevasti yhteiskunnan suuriin kehityskulkuihin. Tämä ei toki ole ollut realistinen tarkoituskaan. Parin-kolmen vuoden aikana ei myöskään voi nähdä kaikkia syviä kulttuurisia vaikutuksia, joita projektilla voi vielä olla. Voidaan kuitenkin nähdä kohtuullisella tarkkuudella, mikä toimi ja mikä ei. Toimivat asiat voi ottaa mukaan toiminnan suunnitteluun (ks. seuraavassa Toimenpide-ehdotukset).

Yksi pohdittava asia on, miten käsite *projekti* mielletään. Helsingin seurakuntayhtymässä on käytetty projektien ABC-mallia, jonka on kehittänyt Suomen Projekti-Instituutti Oy. Tietohallintoprojekteihin liittyvän mallin mainitaan sisäisessä viestinnässä soveltuvan kaikenlaisten kehittämisprojektien ohjaamiseen ja intranetistä voi saada kuvan, että mallia suositellaan käytettäväksi yleisesti. Seurakuntayhtymässä on toteutettu viime vuosina myös esimerkiksi osaamisen johtamisen projekti, Kirkon palvelukeskus Kipan siirtymäprojekti ja diakonian innovaatioprojekteja. Onko seurakuntayhtymän ja paikallisseurakuntien projekteilla yhteiset periaatteet vai vallitseeko näissä moneus?

Käsitykseni mukaan Malmin seurakunnassa ei ole yhtä vakiintunutta tapaa ymmärtää projektien suunnittelu ja toteutus. Tämä ei liene ongelma, jos projekteja vetävät ja toteuttavat itse tietävät mitä tulee tehdä ja miten. Itse tulin korkeakoulujen kansainvälisestä projektimaailmasta, jossa toimintaa olivat ohjanneet erityisesti YK:n, EU:n sekä Suomen ulkoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön linjaukset ja mallit (projektisyklin hallinta, looginen viitekehys, tulosperustaisuus). Uutena työntekijänä huomasin kysyväni kysymyksiä kuten: ”Onko tällä projektilla projektipäällikkö? Entä ohjausryhmä?”, ”Missä on projektisuunnitelma ja muut päädokumentit, joiden mukaisia tuotoksia ja tuloksia pyritään saavuttamaan?” tai ”Miten työntekijäresurssit on käytännössä jaettu?” Tämän projektin hallinnossa ei havaittu sinänsä puutteita. Projektimaisen työtavan lisääntyessä voi olla hyvä keskustella projektitoiminnan periaatteista vielä tarkemmin. Tästä onkin näkyntä viitteitä seurakunnan sisäisessä kehittämistoiminnassa viime aikoina.

6.3 Toimenpide-ehdotukset

Raportissa on arvioitu Malmin seurakunnan projektipappi- ja hautausmaapappitoimintaa. Arvioinnissa on tuotu esiin kokemuksia palvelujen käyttäjiltä (seurakuntalaiset, muut alueen asukkaat, työntekijät, yrittäjät, hautausmaatyöntekijät, haudoilla kävijät ja muut), papeilta itseltään sekä heidän työyhteisöstään, erityisesti esimiehiltä. Arvioinnin perusteella seuraavassa esitetään seitsemän toimenpide-ehdotusta. Lopuksi sanoitetaan yleisemmin tulevaisuuden mahdollisuuksia.

Toimenpide-ehdotukset:

1. Malmin aseman seudun jalkautumistyötä kannattaa jatkaa. Ostoskeskuspapin läsnäolo on vakiintunut toimintamalli, jonka jatkumiselle kannattaa luoda rakenne ja tavoitteet. Helsingin kaupungin kunnianhimoinen kaavasunnittelu Malmin kehittämiseksi puoltaa resurssien kohdentamista tänne.
2. Edelliseen liittyen hyvin toimivaa miesten kohtaamista Malmin seudulla kannattaa jatkaa. Luottamuksellisen keskustelukumppanuuden jatkuvuudesta huolehditaan.
3. Malmin hautausmaalla kannattaa jatkaa kohtaamistyötä. Toiminnan kehittämiseen kannattaa ottaa alusta asti mukaan halukkaita työntekijöitä ja hautausmaalla kävijöitä.
4. Hautausmaapappityön koordinoitua koko seurakuntayhtymän tasolla kannattaa jatkaa. Työn kehittämisen mahdollistavat sille kohdenetut resurssit (esim. määräraha erilaisille toteutuksille tai päyvyystyöpuhelimien kytkeminen puhelinverkon palveluntarjoajan piiriin).
5. Kansainvälisyys kannattaa vakiinnuttaa yhä vahvemmin osaksi toimintakulttuuria. Tämä voi tarkoittaa kielitietoisuuden lisäämistä toiminnan suunnittelussa, eri kielten ja kulttuurien läpileikkaavuutta ja kansainvälisyyden normalisointia, jotta paikallistodellisuus Kristuksen globaalissa kirkossa vastaa monikulttuurisen pääkaupungin todellisuutta.
6. Vaikuttavaa viestintää on hyvä jatkaa nykyisellä tavalla teknistä osaamista kehittäen. Näkyvyys on tärkeää, mutta sisällön tulee olla ensisijaista. Sosiaalisessa mediassa jatketaan rohkeita kokeiluja. Vaikuttavimmat toteutukset voivat olla yllätyksiä. Digitaitoihin kannattaa panostaa.
7. Jalkautuva yhteisönkehitystyö kannattaa vakiinnuttaa osaksi normaalia toimintaa. Kaikki työalat voidaan ottaa osaksi kehittämistyötä ja uusilla tietojärjestelmillä helpotetaan tiedon hyödyntämistä koko organisaatiossa. Työparimalli kannattaa vakiinnuttaa soveltuvin osin.

Kirkon ydintavoite on uuden strategialuonnoksen (Ovet auki 2020) mukaisesti kutsua ihmisiä Jumalan yhteyteen sekä rohkaista välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta. Seurakunta tulee säilyttämään perustehtävänsä kuten jumalanpalveluksen, kirkolliset toimitukset, kasvatuksen, diakonian ja mission. Projektija hautausmaapappityön arvioinnin valossa voi muotoilla vielä seuraavan ”mahdollisen maailman”:

Malmin seurakunta kehittyy yhä enemmän kohti itsenäistä vaikuttavuuden ekosysteemiä, joka on tässä käsitteenä lainattu Sitran vaikuttavuutta käsittelevästä teoksesta (Heliskoski ym. 2018). Tämä tarkoittaa, että Malmin seurakunta toteuttaa kirkon ydintavoitetta organisaatiokielellä ilmaistuna oman alueensa huippuyksikkönä ja kehittämishautomona. Se tunnetaan toivon tuottajana ja muutoksentehtäjänä, joka osaa liittyä erinomaisesti alueen toimijoiden prosesseihin ja tuoda niihin osaamisellaan ainutlaatuista lisäarvoa.

Kirkon termein tässä on kyse Jumalan lähetettynä olemisesta ja lähimmäisten rakastamisesta sanoin ja teoin. Seurakunta on itsenäinen ja sillä on yhtenäinen profiili, mutta se tunnetaan profiloituista osaajistaan, niin palkkatyötä tekevistä kuin muutoin seurakunnan tavoitteita edistävästä. Seurakunta jakaa luontevasti

käytäntöjään kirkon ja yhteiskunnan toimijoiden kanssa ja kehittää toimintaansa hyvässä vuorovaikutuksessa kaikilta oppien.

7. Lopuksi

7.1 Tulosten käytettävyydestä

Tätä arviointia voi hyödyntää eri tavoin. Ensisijaisesti se on kirjoitettu päätöksenteon työkaluksi, tarjoamaan välähdyksiä, kokemuksia ja mielipiteitä, joiden avulla päätöksistä vastuulliset voivat toivottavasti tehdä paremmin tietoon perustuvia ratkaisuja. Vaikka kokemustieto on usein hajanaista eikä raportti tarjoa yhtä vastausta monimutkaisiin kysymyksiin, päätöksentekijät osaavat varmasti tehdä siitä omat johtopäätöksensä. Toivottavasti havainnot tarjoavat sellaista polttoainetta ajattelulle, jonka avulla seurakunnan tulevaisuutta voi kehittää myönteisesti ja kestävästi.

Toiseksi arviointi voi löytää tiensä laajemman yleisön käyttöön. Jos lukijakunta on suurempi, voi yksi korostaa omaa havaintoaan, kun taas toista puhuttelee jokin muu. Mitä enemmän lukijoita on, sitä varmemmin voi tekstistä löytyä virhetulkintoja, rajallisuutta ja puutteita. Arviointi on tehnyt tehtävänsä, jos se inspiroi haastamaan, tarkentamaan ja jatkamaan keskustelua. Dialogin myötä ymmärrämme asioita paremmin ja maailma muuttuu merkityksellisemmäksi.

Viimeiseksi arviointi on kirjoitettu meille projekti- ja hautausmaapapeille itsellemme. Tämä raportti on syntynyt jaetussa prosessissa. Se on yhtäältä kirjoittajansa näköinen mutta aivan yhtä paljon jokaisen tähän projektiin heittäytyneen papin näköinen. Näille rohkeille löytöretkeilijöille, kollegoille ja kanssakulkijoille haluan sanoa: kiitos. Toivottavasti raportti tavoittaa jotain olennaista siitä jännittävästä matkasta, johon jokainen on vuorollaan saanut heittäytyä.

7.2 Rohkeasti yhdessä

Helsingin seurakunnissa käynnistettiin vuonna 2019 toimintamalli nimeltä Rohkeasti yhdessä – modigt tillsammans. Siinä etsitään seurakunnissa ja yhteisessä seurakuntatyössä ennakkoluulottomasti tapoja toimia yli perinteisten seurakunta- ja työalarajojen.

Malmin seurakunnan projektipappitoiminta on hyvä esimerkki tällaisesta ennakkoluulottomuudesta. Toiminta käynnistettiin tietäen se suunta, johon kirkkoa tulisi viedä. Suunta ja visio eivät kuitenkaan tule todeksi ilman konkreettisia ratkaisuja. Projekti- ja hautausmaapappien toiminnan aloittaminen ei ollut helppo tie, ja jotkut sen vaikutuspiirissä olisivat ehkä halunneet asioiden toimivan toisin. Silti ilman tällaista kokeilua ei voi nähdä tarkasti tulevaisuuden mahdollisuuksia. Ratkaisulle oli kestävä taloudellinen toimintatila, jonka avulla pystyttiin ennakoimaan tulevia väistämättömiä muutoksia.

On vaikea ehdottaa, millä toisella keinolla tulevaisuuden suuriin haasteisiin olisi voinut vastata mielekkäämmin. Seurakunnassa panostettiin viestintään ja jalkautuvaan kohtaamiseen kirkon yhteisten suuntaviivojen mukaisesti (esim. Kohtaamisen kirkko 2014; Kaikkialta kaikkialle – kirkon missio nyt 2018). Projekti on soittanut maaperää uudelle toimintakulttuurille, ja monet käytännöt ovat nyt vakiintuneet osaksi arkea.

Kuluvan vuoden aikana on kehitetty yhteisöllisen luottamuksen kulttuuria, sopeuduttu koronapandemian luomaan poikkeustilaan ja opittu luomaan videohartauksia ja muuta digitaalista sisältöä. Jo pelkästään seurakunnan työyhteisössä on paljon luovuutta, osaamista ja yhteishenkeä. Näitä samoja on moninkertaisesti niissä kymmenissä tuhansissa ihmisissä, jotka asuvat, tekevät työtä tai käyvät Malmin seurakunnan alueella ja Malmin hautausmaalla.

Lähivuosina kirkko tulee avaamaan yhä enemmän oviaan, lähtemään liikkeelle ja kutsumaan sisään. Malmin seurakunnassa tähän ollaan valmiina. Edellä arvioitu projekti- ja hautausmaapappityö on auttanut tässä valmiudessa merkittävästi.

Luvussa 2 luvattiin palata Talentin voima –teoksen löytöihin. Uuden testamentin sanoin meitä muistutettiin: ”Koetelkaa kaikkea ja pitäkää se mikä on hyvää.” (1. Tess. 5:21)

Miten projekti on vastannut teoksen unelmaan tulevaisuuden kirkosta (Arikka & Naatus 2019, 139–144)? Ehkäpä näin:

1) Ulospäin suuntautuva kirkko:

Paikallisseurakunnan papit ja muut työntekijät ovat mukana työryhmissä ja kehittämispajoissa. Heihin on totuttu ja he ovat tervetulleita kumppaneita.

2) Tarvelähtöinen kirkko:

Ihmisten tarpeita kuunnellaan ja toimintaa ideoidaan tämän pohjalta yhdessä. Asukaslähtöinen neljännen sektorin toiminta tunnistetaan.

3) Näkyvä kirkko:

Hengellisen työn tekijät näkyvät ja kuuluvat kaduilla, asemilla ja toreilla. He ovat osa eri kulttuurien ja yhteisöjen arkea.

4) Inklusiivinen kirkko:

Seurakunnan työntekijät ovat avoimina ihmisten tunteille, ajatuksille ja kysymyksille. He näyttävät esimerkillään, että asioita voi tehdä eri tavoin, kuitenkin heikoimpien ehdoilla.

5) Vahvan identiteetin kirkko:

Kirkon asiantuntijat ovat omana itsenään mukana keskusteluissa. He edistävät uskoa ja rakkautta Jumalaan sanoin ja teoin jumalanpalveluksessa, toimituksissa, tapahtumissa, sosiaalisessa mediassa ja missä tahansa. He eivät väitä omistavansa totuutta mutta he ovat sitoutuneita tekevät parhaansa, jotta maailmasta tulisi yhä parempi.

Matka jatkuu tässä Jumalan maailmassa. Hänen valtakuntansa tarvitsee rohkeita sanansaattajia myös tulevaisuudessa. Toivotan siunausta sinulle, joka luet tätä.

LÄHTEET

Arikka, H. 2019. Paavali vai Jaakob? – Kysymys seurakunnan suunnasta. Teoksessa Arikka & Arikka (toim.): Hyvin johdettu kirkko. Visioita, haasteita, näkökulmia. Helsinki: Kirjapaja.

Arikka, L. & Naatus, S. 2019. Talentin voima. Kirkon toiminnan uudet mahdollisuudet. Helsinki: Kirjapaja.

Heliskoski, J. & Humala, H. & Kopola, R. & Tonteri, A. & Tykkyläinen, S. 2018. Vaikuttavuuden askelmerkit. Työkaluja ja esimerkkejä palveluntuottajille. Sitran selvityksiä 130. Helsinki: Sitra.

Helsingin seurakunnat 2018. Malmin seurakunta kuuntelee kaduilla ihmisten tarinoita. Verkossa: <https://www.helsinginseurakunnat.fi/viikinkirkko/uutiset/malminseurakuntakuunteleekaduillaihmistentarinoita>

Kaikkialta kaikkialle – kirkon missio nyt 2018. Missiologian tuntemus ja osaaminen kirkon työssä. Suomen ev.lut. kirkon julkaisuja 67. Helsinki: Kirkkohallitus.

Kohtaamisen kirkko 2014. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon toiminnan suunta vuoteen 2020. Suomen ev.-lut. kirkon julkaisuja 7. Helsinki: Kirkkohallitus.

Lähtieto 12.10.2016. Koillis-Helsingin Lähtieto –paikallislehti. Julkaistu 12.10.2016. Luettavissa verkossa osoitteessa lähtieto.fi.

Ovet auki 2020. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategia vuoteen 2026. Ohjausryhmän 11.3.2020 käsittelemä strategialuonnos.

Porkka, J. & Pentikäinen, M. (toim.) 2013. Community of the Future. Challenges and New Approaches to Community Based Social Work and Diaconia from the CABLE Approach. Diakin julkaisuja B raportit 57.

Sadinmaa, K. 2019. Kuolleiden kirja. Eli kuinka kävelin Suomen suurimman hautausmaan halki ja opin kaikesta elämästä, hautamisesta, rakkaudenkaipuusta ja puista. Helsinki: Into Kustannus.